

A GENFI EGYHÁZ KÁTÉJA

A GENFI EGYHÁZ KÁTÉJA,

AZAZ

A GYERMEKEKNEK
KRISZTUS TUDOMÁNYÁBAN VALÓ
OKTATÁSÁRA SZOLGÁLÓ FORMULA

ÍRTA
KÁLVIN JÁNOS

KIADJA
A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ
KÁLVIN JÁNOS KIADÓJA
BUDAPEST, 1998

Fordította:
Czeglédi Sándor
nagysallói ref. lelkész, theol. akad. magántanár

A Református Egyházi Könyvtár – szerkesztette: Dr. Antal Géza –
IX. kötete, Kálvin János kisebb művei a rendszeres theologia köréből
1912-es pápai kiadás alapján

Ajánlás

A reformáció kora is, az azóta eltelt időszak is mindig kiemelt fontosságúnak tartotta a gyermekek és az ifjak keresztyén nevelését.

Amikor a hitbeli tételek egy része viták kereszttüzébe került, ez a cél még sokkal nagyobb hangsúlyt nyert. A reformáció ezért különösen is bővelkedett a gyermekek részére írt katekizmusokból.

Tankönyvként ma már egyre ritkább a párbeszédes formában szerkesztett. A pedagógusok még tanulnak a „kérdve kifejtő” oktatási módszerről, de az már szinte sehol nincs gyakorlatban. A konfirmációi káték sem követik maradéktalanul ezt a hagyományos formát: egyre hosszabb bennük az előkészítő vagy magyarázó rész. A kérdések és a feleletek már inkább az összefoglalás jellegét viselik magukon.

Több tekintetben is figyelemre méltó: elolvasásra, újra elolvasásra érdemes Kálvin Genfi Kátéja. A párbeszédes forma olvastatja magát. Betekinthetünk a 16. század gondolatvilágába is, az oktatás műhelyébe is. A Krisztushoz tartozásunk központi gondolatai ha észrevétlenül, mégis újra a központi helyre kerülnek. Bármilyen különösen hangzik is: Kálvin műve nem szigorúan vett „kálvinista”, hanem egyetemes kitekintésű, a keresztyénség egészét szem előtt tartó.

Nem könnyű olvasmány. Kedves latinossággal megfogalmazott eredeti címe szerint „kisdéd gyermekeknek” alig ajánlhatnánk. Ajánljuk viszont a hit kérdéseiről szenvedélyesen vitatkozni szerető középiskolás korosztálynak. Ajánljuk a vallásoktatásból talán csak egy 3 hónapos konfirmációi előkészítésen részt vett fiatal felnőtteknek. Ismereteik felelevenítésére szeretettel ajánljuk az idősebb olvasóknak is.

A 20. század kezdetén az akkori Kálvin-fordítók célja nem

kizárólag az volt, hogy „Kálvinhoz vissza”, hanem éppen ellenkezőleg: „Kálvinnal előre”! A 21. század küszöbéhez közeledve ennek az utóbbinak csak fokozódott a jelentősége. Bízom benne, hogy a káté elolvasása és újraolvasása mindenkit meg fog győzni ennek a tételnek igaz voltáról.

*Dr. Márkus Mihály
püspök*

Kálvin János Krisztus hűséges szolgálójának, akik keleti Frieslandban az evangélium tiszta tudományát hirdetik

Mivel minden módon arra kell törekednünk, hogy a hit egysége, melyet Pál annyira ajánl, közöttünk ismét felragyogjon, leginkább erre a célra kellett irányulnia az ünnepélyes hitvallásnak, amely a közönséges keresztséggel össze van kötve. Ennélfogva itt nemcsak az volna óhajtandó, hogy a kegyesség tudományában mindenek között állandó megegyezés álljon fenn, hanem az is, hogy minden egyházban egy katekhizmusi forma legyen. De mivel sok körülmény folytán alig lehet valaha azt elérni, hogy minden egyháznak meglegyen a maga katekhizmusi formája, ezért nem kell hevesebb harcra kelnünk; ámde a tanítás módjában való sokféleség legalább olyan legyen, hogy az mindenkit egyedül Krisztushoz vezéreljen, kinek ereje által egymás között összekötve akként forrjunk össze egy testté és egy lélek-ké, hogy mindazokat a dolgokat, melyek a hit főpontjaira vonatkoznak, egy szájjal hirdessük. Azok a katekhisták, kik erre a célra nem ügyelnek, eltekintve attól, hogy a vallásban az egyenetlenség magvának elhintésével főbenjáró vétket követnek el az egyház ellen, még a keresztség istentelen meggyalázását is okozzák. Mert micsoda haszna van akkor a keresztségnek, ha meg nem marad az az alap, hogy mindnyájan együtt érezzünk egy hitben?

Ennélfogva azoknak, akik katekhizmusokat bocsátanak a nyilvánosság elé, lehetőleg gondosan kell óvakodniuk attól, hogy megfontolatlan kijelentéssel nemcsak a jelenben, hanem még a jövőben is egyfelől súlyos ártalmat ne okozzanak az istenfélelemnek, másrészt halálos sebet ne üssenek az egyházon.

Ezt én azért akartam előre bocsátani, hogy – amint illő is volt – bizonyosságul szolgáljon az olvasók előtt arra, miszerint én is nagy fontosságot tulajdonítottam annak, hogy ebben az én kátémban semmi olyast ne tanítsak, ami az összes kegyes lelkek

által elfogadott tudománnyal megegyező ne volna. S hogy maga az a dolog, amiről vallomást teszek, nem hiábavalóság, arról meg fognak győződni azok, kik olvasás közben őszinteséget és józan ítéletet tanúsítanak. Mindenesetre bizodalommal vagyok, hogy elértem azt, miszerint munkám minden jó embernek, ha nem is kielégítő, legalább kedves, mert hasznosnak fogják tartani. Hogy pedig latinul írtam, ha ezen eljárásomat némelyek helytelennek tartják is, szerintem mégis sok olyan körülmény szól emellett, melyeket most nem szükséges mind felsorolni, ezért csupán azokat fogom kiválasztani, amelyek a gáncsoskodás elkerülésére elégségesnek látszanak. Elsősorban is a keresztyén-ség mai zavaros és züllött állapotában hasznosnak tartom, ha vannak olyan nyilvános bizonyságok, melyek által azok az egyházak, amelyek, bár egyébként egymástól nagy távolságban, a Krisztusban megegyező tudományt vallanak, egymást kölcsönösen megismerhetik. Mert eltekintve attól, hogy ez a kölcsönös megerősítés szempontjából nem kevésbé hasznos, mit lehet inkább kívánni, mint azt, hogy egymásnak kölcsönösen minden jót kívánva egyik a másikat kegyes óhajtással ajánlja az Úrnak? Hajdan e célból a püspökök, mikor még mindenek között állt és virult a hitbeli egység, zsinati leveleket szoktak a tengeren túlra küldeni, hogy azokkal, mintegy bélyegekkel, szentesítsék az egyházak között fennálló szent közösséget. Mennyivel inkább szükség van most a keresztyén világnak ebben a borzasztó pusztulásában arra, hogy az a néhány egyház, amely Istent helyesen imádja s amely annyira szét van szórva és mindenünnen körül van véve az Antikrisztus gonosz zsinagógáival, a szent összeköttetésnek ezt a jelképét adja és vegye kölcsönösen, s hogy ezáltal arra a testvéri ölelésre indíttassék, amelyről szólottam.

S ha ez manapság annyira szükséges, mint vélekedjünk a jövődőről? Efelől én annyira aggódom, hogy alig merek rá gondolni. Mert hogyha Isten az égből csodálatosan segítségünkre nem jön, én úgy sejttem, hogy rettenetes nyomorúság szakad a világra. És vajha ne éreznék hamarosan a fiaink, hogy ez igaz jóslat volt, nem pedig holmi hozzávetés. Annál jobban rajta kell

tehát lennünk, hogy az egyháznak bárminő maradványait, amelyek halálunk után fennmaradnak vagy éppen felmerülnek, írásaikkal összegyűjtsük. Azt bizonyára másnemű iratok is mutatni fogják, hogy mi volt a mi nézetünk a vallás dolgában, de azt, hogy egyházaink között miféle tanbeli megegyezés állott fenn, világosabb okmányból nem lehet majd észlelni, mint a katekhizmusokból. Mert ezekből nemcsak az fog kitűnni, hogy mit tanított egyszer az egyik vagy a másik ember, hanem az is, hogy micsoda elemi oktatásban részesült nálunk gyermekkorától fogva a tudós és tudatlan egyaránt, hogy ezt az összes hívek mintegy a keresztyéni közösség ünnepélyes szimbólumának tartásák. És bizonyára ez volt a fő okom arra, hogy ezt a kátét kiadjam.

Mindamellettem nem keveset nyomott előttem a latban az a másik ok sem, amit igen sok embertől hallottam, hogy azért óhajtanák e kátét, mivel remélik, hogy érdemes lesz ezt olvasni. Helyes-e vagy helytelen a vélekedésük, azt nem rám tartozik eldönteni, de mégis méltányos dolog volt kívánságukat teljesíteni. Sőt majdnem kényszer alatt állottam, úgy, hogy büntetlenül nem mellőzhettem volna óhajukat. Mivel ugyanis hét évvel ezelőtt közrebocsátottam a vallás rövid összefoglalását Katekhizmus név alatt, félttem attól, hogy ha e mű közrebocsátásával eléje nem vágok, amazt ismét kinyomatják; ezt pedig nem akartam. Ha tehát a közjó érdekében akartam eljárni, gondoskodnom kellett arról, hogy ez terjedjen el, amelyet én jobbnak tartok...

Titeket pedig, kedves atyámfiak az Úrban, hogy ezt a művet nektek ajánljam, azért választottalak ki, mivel a társaságotokból némelyek azonkívül, hogy tudomásomra hozták, hogy ti engem szerettek és közületek többen élvezetet találnak műveimben, kifejezetten azt is kérték tőlem levélben, hogy vállaljam ezt a munkát az ő kedvükért magamra. Egyébként az az egy ok is elégséges volt rám nézve, hogy kegyes és komoly férfiak előadásából már régen olyan dolgokat tudtam meg rólatok, amelyek lelketem teljesen lekötözték irányotokban. Most pedig – bár hiszem, hogy ezt önként is megcselekszitek – mégis kérlek tite-

kimerítően megmagyarázzuk, ebben a te felosztásban mi az első főpont?

Gy. Hogy minden bizakodásunkat Istenbe helyezzük.

L. Ez pedig hogyan történik?

Gy. Úgy, hogy ha őt mindenhatónak és tökéletesen jónak ismerjük meg.

L. Elég-e ez?

Gy. Semmiképpen sem.

L. Miért?

Gy. Mivel méltatlanok vagyunk arra, hogy hatalmát a mi felsegélésünkben tegye nyilvánvalóvá és hogy a mi üdvözítésünkben mutassa meg, hogy milyen jó ő.

L. Mire van tehát ezenkívül szükségünk?

Gy. Arra, hogy közülünk mindenki állapítsa meg lelkében, hogy őt az Isten szereti s hogy neki mind atyja, mind pedig az üdvösség szerzője akar lenni.

L. S miből bizonyosodhatunk meg efelől?

Gy. Az ő igéjéből, ahol irántunk a Krisztusban való irgalmaságát előadja és bizonyoságot tesz irántunk való szeretetéről.

L. Az Istenbe vetendő bizodalunk alapja és kezdete tehát az, hogy mi őt a Krisztusban megismerjük.

Gy. Minden bizonyal.

L. Most már szeretném tőled röviden hallani, hogy ennek az ismeretnek vajon mi az összege?

Gy. Ez abban a hitvallásban, vagy inkább hitvallási formulában foglaltatik, amelyet minden keresztyén közösen vall. Közönségesen apostoli hitformának nevezzük azt, mivel az egyház keletkezésétől fogva minden kegyes lélek elfogadta és mert vagy az apostolok szájából származik, vagy azoknak irataiból van hűségesen összeállítva.

L. Mondd el!

Gy. Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében és a Jézus Krisztusban, az ő egyszülött Fiában, mi Urunkban, ki fogantaték a Szenlélektől, születék Szűz Máriától, szenvedé Pontius Pilátus alatt, megfeszítették, meghala és eltemették, szálla alá poklokra, harmadnapon a

halálból feltámadta, felméne a mennyekbe, ül a mindenható Atya Istennek jobbjára felől; onnan leszen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat. Hiszek a Szentlélekben, a szent, egyetemes egyházban, a szentek egyességében, bűneinknek bocsánatában, a testnek feltámadásában és az örök életben. Ámen.

L. Hogy az egyes dolgokat külön-külön is jól megértsük, hány részre osztjuk fel ezt a hitvallást?

Gy. Négy főrésze.

L. Sorold el nekem e főrészeket!

Gy. Az első rész az Atya Istenre vonatkozik; a második a Jézus Krisztusról szól, s e rész az emberi nem megváltásának teljes egészét is magában foglalja; a harmadik rész a Szentlélekről szól; a negyedik az egyházzal és Istennek az egyház iránt mutatott jótéteményeiről.

L. Ha az Isten csupán egy, miért említesz nekem itt hármat: az Atyát, Fiút és a Szentlelket?

Gy. Mert Istennek egy lényegében az Atyát, mint kezdetet és eredetet és minden dolgoknak első okát kell szemlélnünk; azután a Fiút, ki az Istennek örök bölcsessége; végtére a Szentlelket, mint Istennek a mindenségre kiárasztott erejét, amely mégis folytonosan őbenne székel.

L. Ezzel tehát azt jelzed, hogy nincs semmi képtelenség abban, ha az egy istenségben ezt a három megkülönböztetett személyt állapítjuk meg s hogy ezzel az Isten még nincs részekre osztva?

Gy. Igen.

L. Mondd el most már az első részt!

Gy. Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében.

L. Miért nevezed őt Atyának?

Gy. Elsősorban a Krisztusra való tekintetből, aki egyrésztől az ő bölcsessége, akit minden időknél előtte ő szült, másrészt aki elküldetvén erre a világra, Isten fiának jelentetett ki. Ebből mindamelllett azt következtetjük, hogy Isten, mivel a Jézus Krisztusnak atyja, atyánk nekünk is.

L. Mily értelemben tulajdonítod neki a mindenható nevet?

Gy. Nem úgy, mintha hatalma olyan volna, amelyet ő nem gyakorol, hanem hogy minden az ő hatalmában és kezében van; gondviselésével kormányozza a világot; mindent az ő jótetszése szerint rendel és minden teremtménnyel úgy rendelkezik, amint jónak látja.

L. Ennélfogva nem valami tétlen hatalmat gondolsz ki az Isten számára, hanem e hatalmat olyannak tartod, hogy keze mindig a munkálkodáson van; úgy, hogy semmi sem történik, ha csak nem őáltala és az ő határozatából?

Gy. Igen.

L. Miért teszed hozzá, hogy ő a menny és föld teremtője?

Gy. Mivel munkái által jelentette ki magát nekünk, azokban is kell nekünk őt keresnünk. Mert az ő lényegének felfogására nem képes a mi értelmünk. Ennélfogva maga a világ olyan, mint egy tükör, melyben őt oly mértékben szemlélhetjük, amily mértékben hasznunkra válik őt megismernünk.

L. Az égen és földön vajon nem érted-e mindazokat a teremtményeket, amelyek ezeken kívül léteznek?

Gy. De igen. Ámde e két névben össze vannak foglalva minden dolgok, mivelhogy minden dolog vagy égi vagy földi.

L. De miért mondod az Istent pusztán teremtőnek, mikor a teremtményeket megőrizni és állapotukban megtartani sokkal kiválóbb dolog, mint egyszer megteremteni?

Gy. Ez a kifejezés nem annyit jelent, hogy Isten az ő munkáit akképpen teremtette, hogy azután minden gondjukat elvetette magától. Sőt inkább úgy kell gondolnunk, hogy a világot, amint egyszer ő teremtette meg, úgy most ő tartja fenn, s hogy a föld és minden más dolgok csak úgy maradnak meg, ha az ő ereje és mintegy a keze tartja fenn őket. Ezenkívül mivel így mindent a hatalmában tart, ebből is bebizonyul, hogy ő a legfőbb kormányzója és ura minden dolgoknak. Ennélfogva azon, hogy ő a mennynek és földnek teremtője, azt kell értenünk, hogy egyedül ő az, aki bölcsességével, jóságával, hatalmával a természet egész menetét és rendjét igazgatja, aki az esőnek és egyúttal a szárazságnak, a jégesőknek és más viharoknak éppúgy, mint a tiszta időnek szerzője, aki az ő jóságával megtermékenyíti a földet és

kezét visszavonva azt ismét terméketlenné teszi, akitől származik úgy az egészség, mint a betegségek, és végtére akinek hatalma alatt áll minden s intésének engedelmeskedik.

L. Hát az istentelenekről és az ördögökről mint vélekedünk? Vajon mondhatjuk-e, hogy ezek is alá vannak vetve az Istennek?

Gy. Ámbár Isten ezeket nem kormányozza a lelkével, mindamelllett hatalmával, mintegy zabolával úgy féken tartja őket, hogy még csak meg sem mozdulhatnak, legfeljebb csak amenynyire ő megengedi. Sőt akaratának szolgálivá is teszi őket úgy, hogy akaratlanul és szándékuk ellenére is kénytelenek azt hajtani végre, amit az Isten jónak lát.

L. Minő haszon származik reád ennek a dolognak ismeretéből?

Gy. Igen sok. Nagyon rosszul menne ugyanis a dolgunk, ha az ördögöknek és az istentelen embereknek Isten akarata ellenére akármi is szabad volna; sőt soha nyugodt lélekkel nem lehetnénk, arra gondolva, hogy azok kényének-kedvének ki vagyunk téve. Viszont csak akkor nyugodhatunk meg biztosan, ha tudjuk, hogy Isten akarata féken tartja és mintegy várban őrzi őket, hogy az ő engedelme nélkül semmit se cselekedhessenek, kivált mint-hogy maga az Isten fogadást tett, hogy védőnk és üdvösségünknek fejedelme leszen.

L. Térjünk át a második részre!

Gy. A második rész így hangzik: Hiszek a Jézus Krisztusban, Istennek egyszülött Fiában, mi Urunkban.

L. Mi ennek a lényege?

Gy. Az, hogy Isten Fia a mi megtartónk, s egyúttal kifejti azt a módot is, hogy hogyan váltott meg minket a haláltól és mint szerezte meg számunkra az életet.

L. Mit jelent a Jézus név, amellyel őt nevezed?

Gy. Azt, amit a görögöknél a „σωτήρ” szó jelent. A latin nyelvben nincs megfelelő szó, amely ennek jelentését jól kifejezné. Ennélfogva általánosan a *szabadító* (salvator) nevet fogadták el. Azután az Isten Fiának ezt a nevet az angyal adta magának az Istennek parancsából.

L. Nagyobb dolog ez, mintha az emberek adták volna rá?

Gy. Mindenképpen. Mivel ugyanis az Isten azt akarta, hogy őt így nevezzék, bizonyára teljességgel ilyennek is kell lennie.

L. Mint jelent azután a Krisztus név?

Gy. Ez a jelző még jobban kifejezi az ő tisztét, mert azt jelzi, hogy az Atya kente fel őt királlyá, főpappá és prófétává.

L. Miből tudod ezt?

Gy. Abból, hogy a Szentírás a felkenést e három tisztnél alkalmazza. Azután e három dolgot, amelyet említettünk, gyakorta tulajdonítja a Krisztusnak.

L. Ámde minemű olajjal kenetett fel Krisztus?

Gy. Nem látható olajjal, aminőt a régi királyok, főpapok és próféták felkenésekor használtak, hanem valami kiválóbbal, azaz a Szenléleknek kegyelmével, amely ama külső felkenés belső tartalma, valósága.

L. S minő az ő királysága, amelyet említesz?

Gy. Lelki: azaz Isten igéjén és Lelkén alapszik, amely dolgok az igazságot és az életet hozzák magukkal.

L. Minő a papsága?

Gy. Hivatása és előjoga Krisztusnak, hogy az Isten színe előtt megjelenjék a kegyelem elnyerése végett és hogy oly áldozat bemutatásával, mely az Isten előtt kedves, annak haragját kien-gesztelje.

L. Mily értelemben mondod Krisztust prófétának?

Gy. Mivel mikor a világba alászállott, azt vallotta, hogy ő az Atya követe és hírnöke az embereknél és pedig azért, hogy az Atya akaratát teljességgel megmagyarázván, véget vessen minden kijelentésnek és próféciónak (Ézs 61,1; Zsid 1,2).

L. De hát van-e ebből valami hasznod?

Gy. Sőt, mindezek a dolgok nem irányulnak másra, mint csakis a mi javunkra. Mert Krisztust ezekkel azért ajándékozta meg az Atya, hogy azokat velünk közölje s ekként mi mindnyá-jan merítsünk az ő teljességéből.

L. Magyarázd meg ezt nekem egy kissé bővebben!

Gy. Krisztus megteljesedett Szentlélekkel és el volt halmozva Isten minden áldásával, hogy azokat nekünk kiossa, kinek-kinek ti. ama mérték szerint, amelyet az Atya hozzánk illőnek

ismert meg. Ennélfogva belőle, mint egyetlen forrásból, merítjük mindazt, ami lelki javunk csak van.

L. Mit használ nekünk királysága?

Gy. Hogy ti. az ő jótéteménye folytán a kegyes és szent élet céljából megmentetve a lelkiismereti szabadságra és lelki gazdagságával ellátva, tehetséggel is felfegyvereztetünk, amelynek elegendőnek kell lennie arra, hogy meggyőzzük lelkünknek állandó ellenségeit: a bűnt, a testet, a Sátánt és a világot.

L. S miért hasznos a papsága?

Gy. Először, mivel ennél fogva a mi közbenjárónk, hogy minket az Atyával megbékéltessen, azután, mivel általa nyílt meg előttünk az út az Atyához, hogy annak tekintete elé bizalommal járulhassunk és neki magunkat és minden dolgainkat áldozatul felajánlhassuk. És ekként minket némiképpen munkatársaivá tesz a főpapságban.

L. Hátra van a prófécia.

Gy. Mivel az Isten Fiára a tanítómesterség tiszte bízott az övéivel szemben: a cél az, hogy ezeket az Atyának igaz ismeretével megvilágosítsa, az igazságban felnevelje és az Isten házá-nak tanítványaivá tegye őket.

L. Mindaz tehát, amit mondottál, arra irányul, hogy Krisztus neve három tisztet foglal magában, amelyeket a Fiúra bízott az Atya, hogy azoknak erejét és gyümölcsét övéire kiáraszsa.

Gy. Úgy van.

L. Miért mondod Isten egyszülött Fiának, holott Isten minket mindannyiónkat is erre az elnevezésre méltóztat?

Gy. Hogy Isten fiai vagyunk, e tulajdonság nem természetből fogva a mienk, hanem csak fiúvá fogadás és kegyelem által, mivel Isten minket azoknak akar tekinteni. De az Úr Jézus, aki az Atya állagából született és az Atyával egyazon lényegű, teljes joggal neveztetik Isten egyszülött Fiának, mivel egyedül ő az természetből fogva.

L. Úgy érted tehát ezt, hogy e tisztesség öneki sajátja s a természet jogánál fogva illeti meg őt, velünk pedig ingyen való jótétemény által közöltetik, amennyiben az ő tagjai vagyunk.

Gy. Egészen így értem. S erre a közöltetésre való tekintettel neveztetik egyebütt elsőszülöttnek a sok testvér között.

L. Hogy érted azt, hogy ő a mi Urunk?

Gy. Úgy, hogy az Atya őt arra rendelte, hogy minket uralma alatt tartson, az Isten országát igazgassa az égen és a földön és fejévé legyen az embereknek és az angyaloknak.

L. Mit jelent az, ami ezután következik?

Gy. Az a módot mutatja, hogy miképpen kenetett fel a Fiú az Atya által arra, hogy szabadítónkká legyen. Nevezetesen, hogy magára vévén testünket, véghez vitte mindazokat a dolgokat, melyek a mi üdvösségünkre szükségesek voltak: amint itt felsoroltatnak.

L. Mit fejezel ki azzal a két mondattal, hogy fogantatott Szentlélektől és született Szűz Máriától?

Gy. Azt, hogy a Szűz méhében formáltatott annak állagából, hogy Dávid igazi magva legyen, amint a próféták jóvendöléseiben ez előre megmondott; mindamellet ez a Szentléleknek csodálatos és titkos ereje által történt férfiúval való közösülés nélkül.

L. Szükséges volt-e tehát, hogy testünket felöltse?

Gy. A legnagyobb mértékben. Mivel azt az engedetlenséget, amelyet az ember az Istennel szemben elkövetett, az emberi természetben is ki kellett engesztelni. S másként nem is lehetett közbenjáró, hogy a megengesztelődést az Isten és az ember között végrehajtsa.

L. Azt mondod tehát, hogy Krisztusnak szükség volt emberre lennie, hogy, mintegy a mi személyünkben, üdvözítésünk feladatát betöltse.

Gy. Így gondolkozom. Mert mindazt, ami számunkra önmagunknál hiányzik, tőle kell kölcsön vennünk s ez másképpen nem is történhetik.

L. De hát mégis miért a Szentlélek által ment ez végbe és nem a nemzésnek közönséges és szokásos formájában?

Gy. Mivel az emberi mag teljességgel megromlott, szükséges volt, hogy az Isten Fiának nemzésénél a Szentlélek munkája

működjék közre, hogy e dögvész őt is meg ne fertőzze, hanem tökéletes tisztasággal legyen megáldva.

L. Ebből tehát megtanuljuk, hogy az, aki másokat megszentel, minden szennyfolttól mentes, s hogy így fejezzem ki magamat, anyja méhétől meg volt áldva eredeti tisztasággal, hogy egészen az Istennek legyen szentelve és ne legyen megfertőztetve az emberi nem semminő nyavalyája által.

Gy. Így értem.

L. Mi módon a mi Urunk?

Gy. Az Atyától rendeltetett, hogy minket kormányozzon és az Isten országát és uralkodását úgy az égen, mint a földön elnyerve, az angyaloknak és kegyeseknek fejéül elismertessék.

L. Születésétől miért ugrasz át azonnal a halálára, mellőzve egész életének történetét?

Gy. Mivel itt csupán azokról a dolgokról van szó, amelyek megváltásunknak annyira sajátos vonásai, hogy annak a lényegét valami módon magukban foglalják.

L. Miért nem mondd egy szóval egyszerűen, hogy meghalt, s miért említed a helytartó nevét is, aki alatt szenvedett?

Gy. Ez nemcsak a történelmi hűség okáért történik, hanem, hogy megtudjuk, hogy halála elítéléssel volt összekötve.

L. Magyarázd meg ezt világosabban!

Gy. Meghalt, hogy megérdemelt büntetésünket elszenvedje és hogy ekként attól minket megváltson. Mivel pedig mi, mint bűnösök, mindnyájan ki vagyunk téve Isten ítéletének, hogy a mi szerepünket betöltse, azt akarta, hogy földi bíró színe elé állíttassék és annak szájából ítéltessék el, hogy viszont mi az Isten mennyei ítélőszéke előtt felmentessünk.

L. De hiszen Pilátus kijelenti, hogy ártatlan s ennél fogva nem ítéli el bűnös gyanánt.

Gy. Mind a két dologra figyelemmel kell lennünk. Mert a bíró azért tesz tanúságot ártatlansága mellett, hogy bebizonyítsa, miképpen ő nem a saját gonoszsága miatt bűnhődik, hanem a mienk miatt. Mindamellet azonban ugyanazon bíró ítéletével ítéltetik el ünnepélyes módon, hogy nyilvánvaló legyen, hogy azt az ítéletet, amelyet mi érdemeltünk meg, mintegy kezesünk gya-

nánt, azért vállalta magára, hogy minket a vád alól megszabadítson.

L. Jól mondad. Mert ha bűnös lett volna, nem lett volna alkalmas kezes arra, hogy más bűnének a büntetését fizesse meg. Hogy mégis az ő elítéltetése a mi szabadulásunkat eredményezze, szükséges volt, hogy őt a gonosztevők közé számítsák.

Gy. Így értem.

L. Hogy keresztre feszítettett, vajon ennek több jelentősége van-e, mint hogyha valami más halálnemmel büntették volna?

Gy. Feltétlenül, amint erre Pál is figyelmeztet bennünket, mikor azt írja, hogy azért feszítettett a keresztre, hogy hordozza a mi kárhovatásunkat s ezáltal mi attól megszabaduljunk. Mert ez a halálnem átokkal volt sújtva (5Móz 21,23).

L. Hogyan? Hát nem szolgál az Isten Fiának kisebbségére, mikor azt mondjuk, hogy átok alá volt vetve, Isten színe előtt is?

Gy. A legkevésbé sem. Mivelhogy mikor azt magára vette, meg is semmisítette. S azért eközben sem szűnt meg áldott lenni, hogy minket az ő áldásával elárasszon.

L. Folytasd!

Gy. Mivel pedig a halál az emberre a bűn miatt kiszabott büntetés volt, azt az Isten Fia elszenvedte és elszenvedvén legyőzte. És hogy annál jobban kitűnjék, hogy ő valóságos halállal szenvedett ki, azt akarta, hogy testét sírba tegyék, mint a többi embereket.

L. Ámde úgy látszik, hogy ebből a győzelemből semmi haszon sem háramlik ránk, ha mi ennek dacára is meghalunk.

Gy. Ez nem jelent semmit, mert most a halál a hívekre nézve semmi egyéb, mint átmenetel a jobb életre.

L. Ebből az következik, hogy többé a haláltól nem kell úgy rettegnünk, mintha az valami borzasztó dolog volna, hanem félelem nélkül való lélekkel kell követnünk vezérünket, a Krisztust, aki valamint maga nem veszett el a halálban, úgy minket sem enged elveszni.

Gy. Így kell cselekednünk.

L. Ami az ő poklokra való leszállásáról menten az előbbiekhöz van csatolva, mi értelme van annak?

Gy. Az, hogy ő nemcsak a közönséges halált szenvedte el, mely a léleknek a testtől való elválása, hanem a halálnak szenvedéseit is, amint Péter mondja. Ezalatt pedig azokat a borzasztó szorongatásokat értem, amelyekkel az ő lelke le volt kötözve (ApCsel 2,24).

L. Mondd el e dolog okát és módját!

Gy. Mivel, hogy a bűnösökért eleget tegyen, Istennek ítélőszéke elé állott, szükség volt, hogy lelkiismeretét az a félelem szorongassa, mintha Isten őt magára hagyta volna, sőt mintha az Isten ellenséges indulattal viseltetnék iránta. E szorongatások közt volt, mikor felkiáltott az Atyához: „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?” (Mt 27,46; Mk 15,34).

L. Tehát haragudott órára az Atya?

Gy. Semmi esetre sem. Hanem ezt a szigorúságot azért gyakorolta vele szemben, hogy beteljesedjék az, amit Ézsaiás eleve megmondott: „Megveretett Isten keze által bűneinkért, megsebesítettett álnokságainkért” (Ézs 53,4; 1Pt 2,24).

L. Ámde mikor ő Isten volt, hogyan ragadhatta meg olynemű félelem, mintha az Isten elhagyta volna?

Gy. Ezt úgy kell értenünk, hogy az emberi természet indulatához képest ragadtatott a szorongatásnak erre a fokára. S hogy ez történhessék, közben egy kis időre istensége elszunynyadt, azaz erejét nem fejtette ki.

L. Mindamellet másrészt hogyan történhetett az, hogy Krisztus, aki a világnak üdvössége, ez ítélet alá vettetett?

Gy. Nem úgy vette azt magára, hogy az alatt meg is maradjon. Mert azok a félelmek, amelyekről szóltam, akként ragadták meg, hogy le nem győzhették, hanem inkább harcolva a pokol hatalmával, ezt legyőzte és megtörte.

L. Ebből megértjük, hogy minő különbség van ama lelkiismereti győtrődés közt, amelyet ő szenvedett el és aközött, amellyel sújtatnak a bűnösök, akiket a haragos Istennek keze üldöz. Mert ami abban ideiglenes volt, az ebben állandó; és ami órá nézve csak mintegy fullánk volt az ő szúrására, az ezekre nézve halált hozó kard a szívüknek – hogy úgy mondjam – a megsebesítésére.

Gy. Úgy van. Mert az Isten Fia még enemű szorongattatások által gyötörtetve sem szűnt meg remélni az Atyában. Ellenben a bűnösök az Isten ítélete által kárhoztatva kétségbeesésbe rohannak, zúgolódnak őellene és egészen a nyílt istenkáromlásig vemednek.

L. Vajon ebből következtethetünk-e arra nézve, hogy Krisztus halálából minő hasznot vesznek a hívek?

Gy. Következtethetünk. Éspedig elsősorban azt látjuk, hogy ez oly áldozat, amellyel a mi bűneinket engesztelte ki az Isten előtt és ekként az ő haragját lecsillapítván, minket ővele a kegyelembe visszavezérelt. Másodszor látjuk, hogy az ő vére oly fürdő, amelynek lelkeinket minden szennytől meg kell tisztítania. Végül látjuk, hogy bűneinknek emlékezete eltöröltetett, hogy soha Isten színe elé ne kerüljenek: és ilyeténképpen megsemmisült az a kézirat, amelynél fogva vádlottakul tartattunk.

L. Ezenkívül más hasznot nem hoz az reánk?

Gy. Sőt, igen is. Mert az ő jótéteménye által, ha ugyan a Krisztusnak valóságos tagjai vagyunk, a mi ő emberünk kereszt-re feszítettik: megöletik a bűnnek teste, hogy a testnek gonosz gerjedelmei tovább is ne uralkodjanak bennünk.

L. Folytasd tovább!

Gy. Következik, hogy harmadnapon feltámadott a halálból s ezzel magát győztesnek mutatta a bűn és a halál felett. Mert az ő feltámadásával a halált elnyelte, az ördög kötelékeit széttepte és annak egész hatalmát semmivé tette.

L. Hányszoros haszon áramlott reánk ebből a feltámadásból?

Gy. Háromszoros. Mert az igazság ezáltal szerzetett meg számunkra, ez a mi jövőendő halhatatlanságunknak bizonyos záloga, s már most is ennek az ereje gerjeszt fel bennünket az új életre, hogy szentül és tisztán élve az Isten akaratának engedelmeskedjünk.

L. Folytassuk a többieket!

Gy. Felméne a mennyekbe.

L. De vajon úgy ment-e fel, hogy többé nincs a földön?

Gy. Úgy. Miután ugyanis elvégezte mindazt, amit az Atya

rábízott s ami csak a mi üdvösségünkre szükséges volt, semmi szükség nem volt arra, hogy tovább is a földön tartózkodják.

L. Ebből a mennybemenetelből micsoda jó származik ránk?

Gy. Kettős jó. Először az, hogy Krisztus, ki amint érettünk szállott a földre, úgy a mi nevünkben ment a mennybe, az oda való menetelt előttünk is feltárta, hogy most már nyitva legyen előttünk az az ajtó, mely azelőtt a bűn miatt zárva volt. Azután az, hogy az Isten színe előtt értünk közbenjáró és védelmező gyanánt jelenik meg.

L. Ámde, mikor Krisztus visszament a mennybe, vajon úgy távozott-e tőlünk, hogy most már teljességgel megszűnt velünk lenni?

Gy. Éppen nem. Mert ellenkezőleg azt ígérte, hogy velünk lesz egészen a világ végéig.

L. Azt pedig, hogy velünk lakozik, nem a testi jelenlétééről kell-e értenünk?

Gy. Nem. Mert más a mivolta a testnek, mely az égbe vitetett s megint más az erőé, mely mindenüvé kiárad.

L. Mily értelemben mondod, hogy ő az Atya jobbjá felől ül?

Gy. Ezek a szavak azt jelentik, hogy az Atya az ég és föld felett való uralkodást rábízta, hogy mindeneket ő kormányozzon.

L. Mit jelent hát szerinted a jobb és mit ez az ülés?

Gy. Ez a hasonlat a fejedelmekről van véve, kik jobbjuk felől azoknak szoktak helyet adni, kikre a maguk tisztét bízzák.

L. Nem értesz tehát ezalatt mást, mint azt, amit Pál tanít, nevezetesen, hogy Krisztus az egyház fejévé tétetett és minden fejedelemségek fölé emeltetett és nyert oly nevet, amely minden név felett való (Fil, 2,9).

Gy. Úgy van, amint mondod.

L. Térjünk át a többiekre!

Gy. Onnan eljövendő ítélni eleveneket és holtakat. E szavak értelme az, hogy nyilván az égből fog eljönni a föld megítélésére, mivel látták őt oda felszállani.

L. Mivel az ítélet napja nem lesz a világ vége előtt, hogyan

mondhatod, hogy némelyek még élnek majd akkor, holott úgy van elrendelve, hogy egyszer mindenkinek meg kell halnia?

Gy. Ezt a kérdést megoldja Pál, mikor azt tanítja, hogy azok, akik akkor még életben lesznek, hirtelen való változással megújodnak, hogy eltöröltetvén testük romlása, felöltözzék a romolhatatlanságot (1Kor 15,52; 1Thessz 4,17).

L. Te tehát úgy érted ezt, hogy ez a változás, mivel az első természetnek romlása, a másik újnak pedig kezdete, rájuk nézve mintegy halál léssen?

Gy. Így gondolom.

L. Vajon nyer-é a mi lelkiismeretünk valami örömet abból, hogy Krisztus egyszer a világ megítélő bírója lesz?

Gy. Nyer és pedig kiváló örömet. Meg vagyunk ugyanis győzödvé arról, hogy csakis a mi üdvösségünkre jön el.

L. Nem kell tehát ettől az ítélettől úgy borzadnunk, hogy az rettenéssel hasson át bennünket?

Gy. A legkevésbé sem. Mivel csak annak a bírónak ítélőszéke elé állunk, aki nekünk védőnk is és aki minket hűségébe és oltalmába fogadott.

L. Térjünk most már át a harmadik részre!

Gy. Ez a rész a Szentlélekben való hitről szól.

L. Mit használ ez nekünk?

Gy. Ez azt célozza, hogy megtudjuk, miszerint Isten, amint minket Fia által megváltott és megtartott, úgy a Lélek által ennek a megváltásnak és üdvösségnek birtokosaivá is tesz.

L. Hogyan?

Gy. Amiképpen mi a Krisztus vérében tisztulunk meg, azonképpen lelkiismeretünknek is meg kell e vérrel hintetnie, hogy megtisztuljon.

L. E kijelentés még világosabb magyarázatra szorul.

Gy. Úgy értem ezt, hogy a Szentlélek, mikor szívünkben lakozik, azt műveli, hogy Krisztus erejét érezzük. Mert, hogy Krisztus jótéteményeit elménkkel megfogjuk, ez a Szentlélek megvilágosítása által történik. Az ő meggyőzése eszközli, hogy szívünkben e jótétemények megpecsételtetnek. Végül egyedül ő ad ezeknek bennünk helyet. Újjászül bennünket s azt eszközli,

hogy új teremtményekké leszünk. Ennélfogva bárminő ajándékot ajánlanak is fel nekünk a Krisztusban, azokat a Lélek ereje által fogadjuk el.

L. Menjünk tovább!

Gy. Következik a negyedik rész, amelyben vallást teszünk arról, hogy hiszünk egy közönséges szent egyházat.

L. Mi az az egyház?

Gy. A híveknek testülete és társasága, kiket az Isten az örök életre eleve elrendelt.

L. Vajon szükséges-e ezt a főcíket is hinni?

Gy. Mindenesetre, ha csak Krisztus halálát haszontalanná s mindazt semmivé nem akarjuk tenni, amiről eddig tárgyaltunk. Mert minde dolgoknak eredménye az, hogy van egyház.

L. Úgy érted tehát, hogy eddig az üdvösség okáról beszéltünk és ennek az alapján mutattad ki, mikor megmagyaráztad, hogy Krisztus érdemei és közbenjárása által vétettünk fel szeretetbe az Isten által és hogy ezt a kegyelmet a Szentlélek ereje erősíti meg bennünk. Most pedig minde dolgoknak eredménye fejtetik ki, hogy magából a dologból a hit annál biztosabb legyen.

Gy. Úgy van.

L. Hát az egyházat miért nevezed szentnek?

Gy. Mivel tudniillik Isten mindazokat, akiket elválasztott, megigazítja és visszahelyezi a szentségbe és az ártatlan életbe, hogy visszatükröződjék bennük az ő dicsősége. S ez az, amit ki akar fejezni Pál, amikor arra figyelmeztet, hogy Krisztus az egyházat, amelyet megváltott, megszentelte, hogy dicsőséges és minden szennytől tiszta legyen (Ef 5,25).

L. Mit jelent a „közönséges” vagy „egyetemes” jelző?

Gy. Ebből azt tanuljuk meg, hogy amint az összes híveknek egy a feje, úgy szükséges, hogy mindnyájan egy testbe forrjanak össze, hogy az egész földre csak egy egyház terjedjen ki, ne pedig több.

L. Annak pedig, ami folytatólag a szenteknek egyességéről van mondva, mi az értelme?

Gy. Ez azért van mondva, hogy világosabban kifejezésre jusszon az az egység, amely az egyház tagjai közt fennáll. Egyúttal

azt jelzi, hogy bárminemű jótéteményt ajándékoz is az Isten az egyháznak, az mindenkinek közös javára irányul, mivel egymással mindenek közösségben állanak.

L. Ámde vajon az a szentség, melyet az egyháznak tulajdonítasz, már tökéletes-é?

Gy. Még nem. Mindaddig ti. amíg ebben a világban harcol. Mert mindig gyengeségekben szenved és sohasem fog a bűnök maradványaitól teljesen megtisztulni, míg Krisztussal, az ő fejével, akitől megszenteltetik, teljességgel össze nem forr.

L. De vajon lehetséges-é ezt az egyházat másképpen is megismerni, mint ha hittel hiszünk benne?

Gy. Van ugyan az Istennek látható egyháza is, amelyet előttünk biztos ismertetőjelekkel írt le, ámde itt tulajdonképpen azoknak gyülekezetéről van szó, kiket az ő titkos elválasztásával fogadott fel az üdvösségbe. Már pedig ez nem látható állandóan fogással, sem jelekből fel nem ismerhető.

L. Mi következik ezután?

Gy. Hiszem a bűnök bocsánatát.

L. Mit jelent szerinted a bűnbocsánat szó?

Gy. Azt, hogy Isten az ő ingyen való jószágával elnézi és elengedi a bűnöket a híveknek, hogy ítéletre ne hívassanak, vagy a büntetés rajtuk végre ne hajtassék.

L. Ebből az következik, hogy mi a saját elégtételünkkel semmi módon sem érdemeljük meg azt a bűnbocsánatot, melyet az Úrtól nyerünk.

Gy. Úgy van. Az egy Krisztus ugyanis, mikor a büntetést lefizette, teljesítette az elégtételt. Ami minket illet, mi semmi olyan elégtétellel nem rendelkezünk, melyet az Istennek vihetnénk, hanem tisztán az ő bőkezűségéből vesszük ezt az ingyenvaló jótéteményt.

L. Miért kapcsolod a bűnök bocsánatát az egyházhoz?

Gy. Mivel ezt senki el nem nyerheti, ha csak az nem, aki előbb egyesült az Istennek népével s a Krisztus testével való egységet mindvégig kitartóan műveli és ily módon bizonyosságát adja annak, hogy ő valóságos tagja az egyháznak.

L. Ebből azt következteted, hogy az egyházon kívül nincs más, csak kárhózat és végveszedelem?

Gy. Mindenesetre. Mert akik elszakadnak a Krisztus testétől és ennek egységét pártokra tépik, azok elől az üdvösség minden reménye el van vágva mindaddig, míg az ilyenemű lázadásban maradnak.

L. Mondd el, ami még hátra van.

Gy. Hiszem a testnek feltámadását és az örök életet.

L. Ez a cikk miért van felvéve a hitvallásba?

Gy. Hogy figyelmeztetést nyerjünk afelől, hogy boldogságunk nem a földön lakozik. S ennek az ismeretnek kettős haszna van. Mert elsősorban azt tanuljuk meg belőle, hogy nekünk ebben a világban csak úgy kell lakoznunk, mind idegeneknek, hogy folyton a kiköltözésről gondolkodjunk, és ne engedjük, hogy szívünket rabul ejtsék a földi gondolatok. Azután, hogy bár még rejtve van előttünk és szemeink elől el van leplezve a Krisztusban velünk közölt kegyelem gyümölcse, ezért még ne csüggedjünk lelkünkben, hanem türelmesen tartsunk ki a kijelentésnek napjáig.

L. Mi lesz aztán ennek a feltámadásnak a sorrendje?

Gy. Akik már előbb meghaltak, visszanyerik testüket, ugyanazt ti., amelyet azelőtt hordoztak, de ez a test új minőséggel lesz megáldva, azaz nem lesz többé alávetve sem a halálnak, sem a romlásnak. Azokat pedig, akik még akkor életben lesznek, az Isten csodálatos módon gyors átváltozással támasztja fel.

L. Ámde vajon ez a feltámadás egyaránt közös lesz-é a kegyesekkel és az istentelennel?

Gy. Mindenkinek feltámadása egy lesz, de a feltétel különböző. Mert némelyek az üdvösségre és boldogságra támadnak fel, némelyek pedig a halálra és végnyomorúságra.

L. Miért említették tehát itt csupán az örök élet s miért nincs semmi említés a pokolról?

Gy. Mivel itt csakis arról van szó, ami a kegyes elmék megvigasztalására szolgál. Ezért vannak csupán azok a jutalmak felsorolva, melyeket az Úr az ő szolgálóinak elkészített. Ezért

nincs megmondva, hogy minő sors vár az istentelenekre, akikről tudjuk, hogy idegenek az Isten országától.

L. S mivel ebből megnyertük az alapot, melyre a hitnek támaszkodnia kell, könnyű lesz tehát következtetést vonni arra nézve, hogy minő az igaz hit.

Gy. Úgy van. Ezt pedig akként lehet meghatározni, ha azt mondjuk, hogy a hit biztos és állandó ismerete az Isten irántunk való atyai jóindulatának, amint az evangélium által bizonyoságot is tesz afelől, hogy a Krisztus jótéteménye által nekünk atyánkká és szabadítónkká lesz.

L. S vajon ez a hit önmagunktól ered-e, vagy az Istentől vesszük azt?

Gy. A Szentírás arra tanít, hogy a hit Istennek kiváló ajándéka s a tapasztalat is ezt erősíti.

L. Minő tapasztalatról beszélsz nekem?

Gy. Nevezetesen a mi elménk durvább, semhogy befogadhatná az Istennek lelki bölcsességét, amely előttünk a hit által jelentik ki és szívünk hajlandóbb a bizalmatlanságra, vagy a magunkban és a teremtményekben való helytelen bizakodásra, semhogy Istenben önnön indításától megnyugodjék. Ámde a Szentlélek a maga megvilágosításával képessé tesz minket arra, hogy megértsük azokat a dolgokat, melyek egyébként a mi felfogásunkat jóval túlhaladják, s minket biztos meggyőződésre formál, mikor az üdvösségnek ígéreteit szívünkben elpecsételi.

L. Mi jó származik ránk nézve ebből a hitből, ha egyszer azt elnyertük?

Gy. Megigazít minket az Isten előtt és ezzel az igazsággal az örök élet részeseivé tesz bennünket.

L. Hogyan, hát nem jócselekedeteik által igazulnak meg az emberek, mikor arra törekszenek, hogy szentül és ártatlanul élve az Isten előtt kedvet találjanak?

Gy. Ha valaki ennyire tökéletesnek találtatnék, azt méltán lehetne igaznak tartani, ámde mivel mindnyájan bűnösök vagyunk és sokképpen vádlottak az Isten színe előtt, egyebünnen kell keresnünk azt a méltóságot, amely minket vele kiengesztel.

L. De hát vajon annyira utálatosak-é és annyira teljesen értéktelenek-é az emberek cselekedetei, hogy a kegyelmet az Isten színe előtt meg nem érdemelhetik?

Gy. Elsősorban mindazok a dolgok, amelyek tőlünk erednek, úgy, hogy sajátképpen a mieinknek mondhatók, bűnösök s ezért semmi másra nem képesek, mint csak arra, hogy az Isten előtt gyűlöletesek legyenek és őtöle visszavetessenek.

L. Azt mondod tehát, hogy mielőtt újjászületünk és az Isten lelke által újra alkottatunk, semmi másra képesek nem vagyunk, mint csak vétkezni, mint ahogy a rossz fa is csak rossz gyümölcsöket terem.

Gy. Teljességgel úgy van. Mert bárminő látszatuk legyen is az emberek szeme előtt cselekedeteinknek, ezek mégis rosszak, míg rossz a szív, amit az Isten főképpen néz.

L. Ebből azt állapítod meg, hogy mi semmiféle érdemeinkkel sem vagyunk képesek az Istent megelőzni, vagy okot adni az ő jótéteményére. Sőt még inkább, hogy bármit csinálunk, vagy bármilyen munkába kezdünk is, az az ő haragjának és kárhoztatásának van alávetve.

Gy. Így gondolom. Ennélfogva pusztán az ő irgalmasságából s a cselekedetekre való minden tekintet nélkül ingyen karol fel minket a Krisztusban és tart kedveseknek azáltal, hogy a Krisztus igazságát nekünk tulajdonítja, mintha az a mienk volna, bűneinket pedig nem rója fel nekünk.

L. Miért mondod tehát, hogy mi a hit által igazulunk meg?

Gy. Mivel mikor szívünk biztos bizakodásával karoljuk át az evangélium ígéreteit, ennek az – általam említett – igazságnak birtoklását valami módon elnyerjük.

L. Az akarod tehát mondani, hogy az igazságot, amint az evangélium által az Isten felajánlja, úgy mi hittel vesszük el.

Gy. Úgy van.

L. Ámde mivel minket az Isten egyszer magához ölelt, ettől kezdve vajon nem kedvesek-é előtte azok a cselekedetek, amelyek a Szentlélek vezetése alatt hajtunk végre?

Gy. Tetszenek ugyan neki, mindamellert nem a saját méltosá-

guk érdeméért, hanem csak annyiban, amennyiben azokat nagylelkűen jóindulatára méltatja.

L. De ha ezek a Szentlélektől származnak, vajon nem érdemlik-e ki a jóindulatot?

Gy. Nem, mivel a mi testünknek gyengesége folytán mindig vegyül hozzájuk valami szenny s ez megrontja őket.

L. Honnan vagy miért tetszenek tehát az Istennek?

Gy. Egyedül a hit az, ami e cselekedeteknek kegyelmet szerez, mikor ti. arra a bizakodásra támaszkodunk szilárdan, hogy cselekedeteink nem fognak a legszigorúbb számítás alá esni, mivel Isten nem akarja őket az ő szigorúságának szabályához mérni, hanem miután azok bűnös volta elfedeztetett és undokságuk Krisztus tisztaságával eltakartatott, olyanoknak fogja őket tartani, mintha tökéletesek és hibától mentesek volnának.

L. De ebből azt következtethetjük-e, hogy a keresztyén ember, miután az Isten elhívta, cselekedetei által igazul meg, vagy cselekedeteinek érdeme által éri el azt, hogy szeresse őt az Isten, kinek a szeretete ránk nézve az örök élet?

Gy. Semmi esetre sem. Sőt inkább tartsuk meg azt, ami meg van írva, hogy egy halandó sem igazulhat meg az Isten előtt és azért könyörögjünk, hogy ne szálljon velünk ítéletre.

L. Mindamellet haszontalanoknak tartjuk-e a hívek jó cselekedeteit?

Gy. A legkevésbé sem. Isten ugyanis nem hiába ígér nekik jutalmat úgy e világban, mint a jövődő életben. Ámde ez a jutalom az Istennek ingyenvaló szeretetéből származik, mint forrásból, mivel ti. először fiaiként ölel minket magához, azután eltemetvén ama vétkeink emlékezetét, amelyek tőlünk származnak, jóindulatával halmoz el bennünket.

L. Ámde vajon a jó cselekedetektől úgy el lehet-e választani ezt az igazságot, hogy akiknél ez megvan, az jó cselekedetek nélkül szűkölködhet?

Gy. Ez nem lehetséges. Mert ha hittal fogadjuk el a Krisztust, akkor úgy fogadjuk el, amint ő magát nekünk felajánlja: már pedig ő nemcsak azt ígéri, hogy megszabadít a haláltól és megengesztel az Istennel, hanem ígéri egyúttal az ő Szentlelkének

kegyelmét is, amely minket újjá fog szülni az életnek újságára. E dolgokat össze kell kapcsolni, hogy Krisztust önmagával ellentétbe ne hozzuk.

L. Ebből az következik, hogy a hit az a gyökér, amelyből minden jó cselekedet származik: s távol áll tőle, hogy a jó cselekedetek iránt való buzgalomtól minket elvonjon?

Gy. Mindenesetre így van. És ezért az evangéliumnak egész tudományát e két szó foglalja magában: hit és bűnbánat.

L. Mi a bűnbánat?

Gy. Önnönmagunkkal való elégedetlenség és a bűn gyűlölése s az igazságnak az Isten félelméből származott szeretése, amely minket egész az önmegtágadásig és testünknek megökléséig vezet, hogy átadjuk magunkat az Isten lelke kormányzásának és életünk minden cselekedetét az isteni akarat iránt való engedmességre készítsük.

L. Ez volt a második rész abban a felosztásban, amelyet kezdetben megállapítottunk, mikor te megmutattad az Isten helyes tisztelésének módját.

Gy. Valóban és egyúttal azt is hozzátettük, hogy az Isten tisztelésének az az igaz és törvényes szabálya, hogy az ő akaratának engedemeskedjünk.

L. Miért?

Gy. Mivel öelötte végtére is az az isteni tisztelet helyes, amelyet ő a maga döntésével írt előnkbe, nem pedig az, amelyet nekünk koholni tetszett.

L. Hát életünk szabályául mit szabott elénk?

A törvényről

Gy. Törvényét.

L. Mit foglal e törvény magában?

Gy. A törvény két részből áll. Ezek közül az első négy parancsot tartalmaz, a második hatot. Ekként együtt véve az egész törvény tíz parancsolatból áll.

L. Ennek a felosztásnak ki a szerzője?

Gy. Maga az Isten, aki a törvényt két táblára leírva adta át Mózesnek, és gyakorta bizonyosságot tett arról, hogy ő a törvényt tíz kijelentésbe foglalta.

L. Mi az első tábla tartalma?

Gy. Az első tábla az Isten iránt való kötelességeinkről szól.

L. S a második?

Gy. Arról, hogy miként kell viselkednünk embertársainkkal szemben és mivel tartozunk nekik.

L. Mondd el az első parancsolatot vagy fő cikket!

Gy. Halld meg Izráel: Én vagyok Jehova, a te Istened, aki téged kihoztalak Egyiptomnak földjéről, a szolgaságnak házából. Ne legyenek neked idegen isteneid énelőttem!

L. Magyarázd meg e szavak értelmét!

Gy. Az elején mintegy valami előszót alkalmaz Isten az egész törvényhez. Mert amikor magát Jehovának mondja, magának tulajdonítja a parancsoláshoz való jogot és tekintélyt. Azután, hogy az ő törvényének előttünk kedvességet szerezzen, szavaihoz azt csatolja, hogy ő a mi Istenünk. Ennélfogva e szavak éppen annyit jelentenek, mintha magát megtartónknak nevezné. Mivel pedig ő erre a jótéteményre méltóztat bennünket, azért illő, hogy viszont mi vele szemben engedelmes népnek mutassuk magunkat.

L. Ámde amit folytatólag a szabadulásról és az egyiptomi iga letöréséről mond, az vajon nem csupán az Izráel népére vonatkozik-é külön és kizárólag?

Gy. Testileg, igen, elismerem. De van a szabadításnak egy másik neve, amely egyformán kiterjed minden emberre. Mert ő minket mindnyájunkat a bűn lelki szolgaságából, az ördög zsarnokságából szabadított meg.

L. Miért tesz erről a dologról említést, mikor törvényéhez akar előbeszédet tartani?

Gy. Hogy minket figyelmeztessen, miszerint a legnagyobb hálátlanság bűnébe esünk, ha magunkat egészen oda nem adjuk az őiránta való engedelmisségre.

L. S mit kíván Isten ebben az első fő cikkben?

Gy. Hogy az ő tiszteletét teljességgel neki tartsuk fenn: és annak semelyik részét se vigyük át másra.

L. Melyik az az ő sajátos tisztelete, amelyet nem szabad másnak tulajdonítani?

Gy. Az, hogy őt imádjuk, benne helyezzük bizodalmunkat, őt hívjuk segítségül, és végtére mindent megadjunk neki, amit az ő fensége megkíván.

L. Mi célból van csatolva ez a részlet: énelőttem?

Gy. Ezzel, minthogy semmi sincs annyira elleplezve, hogy előtte rejtve maradjon, s mivel ő a titkos gondolatoknak is ismerője és megítélő bírása, azt jelzi, hogy ő nemcsak a külső hitvallásban rejlt tiszteletet kívánja meg, hanem a szívnek igazi kegyességét is.

L. Térjünk át a második cikkre!

Gy. Ne csinálj magadnak faragott képet és semmi hasonlót azokhoz, amelyek fenn az égben, vagy amelyek alatt a földön, vagy amelyek a vizekben a föld alatt vannak. Ne imádd és ne tiszteld azokat.

L. Vajon általában megtiltja-é, hogy bárminő képmást is fessenek vagy faragjanak az emberek?

Gy. Nem, amennyiben itt csak azt a két dolgot tiltja meg, hogy képet csináljunk, akár azért, hogy őt kiábrázoljuk, akár azért, hogy őt abban imádjuk.

L. Miért nem szabad az Istent látható alakban kiábrázolni?

Gy. Mivel közte, aki lélek, örökkévaló és megfoghatatlan, s más oldalról a testi, romlandó és halandó alak között semmi hasonlóság sincsen.

L. Azt tartod tehát, hogy az ő isteni fenségén igazságtalanság történik, mikor ily módon ábrázolják őt ki?

Gy. Így gondolom.

L. Az imádásnak vajon melyik faja esik itt kárhoztatás alá?

Gy. Az, amikor könyörgő szándékkal szoborhoz vagy képhez fordulunk, ezek előtt leborulunk, térdhajlással vagy más jelekkel mutatjuk ki iránta tiszteletünket, mintha az Isten ebben jelentené ki magát előttünk.

L. Ugy kell tehát érteni, hogy ezekben a szavakban nem egy-

szerűen bárminő festmény vagy szobor van kárhozátva, hanem csupán az van megtiltva, hogy képmásokat csináljunk avégből, hogy azokban Istent akár kérjük, akár tiszteljük, vagy – ami ugyanaz –, hogy azokat tiszteljük Isten tiszteletére, vagy, hogy azokkal bárminő módon babonára és bálványimádásra éljünk vissza.

Gy. Úgy van.

L. S mi a célja ennek a cikkelynek?

Gy. Amint fentebb azt jelentette ki Isten, hogy ő az egyedüli, akit tisztelni és imádni kell, úgy most azt mutatja meg, hogy melyik az ő imádásának a helyes alakja, hogy így minket minden babonától s más bűnös és testi koholmányoktól távol tartson.

L. Menjünk tovább.

Gy. Mintegy szentesítésül hozzácsatolja, hogy ő Jehova, a mi Istenünk, erős bosszúálló, aki megbünteti az apáknak vétkeit harmad- s negyediziglen azok fiaiban, kik őt gyűlölik.

L. Miért tesz említést az ő erős voltáról?

Gy. Ezzel azt jelzi, hogy dicsősége megvédelmezésére elég hatalma van.

L. Mit jelez a *bosszúálló* szóval?

Gy. Azt, hogy magával egyenlőt vagy társat nem tűrhet. Mert amint ő magát, végtelen jóságához képest, nekünk ajándékozta, úgy azt akarja, hogy mi is teljességgel az övéi legyünk. És lelkeinknek tisztasága az, ha az Istennek vannak felajánlva és teljességgel őhöz ragaszkodnak, amint viszont az mondatik róluk, hogy paráznasággal vannak megfertőztetve, ha őtöle babonaságra hajolnak el.

L. Mily értelemben volt mondva, hogy az Isten megbosszulja az atyáknak vétkeit a fiakban?

Gy. Hogy bennünk annál nagyobb félelmet keltsen, nemcsak azzal fenyeget, hogy akik bűnt követtek el, azokat meg fogja büntetni, hanem hogy azoknak még a maradéka is átkozott lesz.

L. De vajon az Isten igazságával összeegyeztethető-e az, hogy bárkit is büntessen más vétke miatt?

Gy. Ha meggondoljuk, hogy milyen az emberi nem állapota, meg van oldva a kérdés. Mert természettől fogva mindnyájan

átok alá vagyunk vetve és nincs semmi okunk, amiért Istenre panaszkodhatnánk, hogy minket ebben a sorsban hagyott. Már pedig, amint a kegyesek iránt való szeretetét abban mutatja meg, hogy azoknak ivadékait megáldja, úgy az istentelenekkel szemben való bosszúállást akként hajtja végre, hogy azoknak fiait e megáldástól megfosztja.

L. Folytasd!

Gy. Hogy minket szeretetteljes kedvességgel magához édesgessen, azt ígéri, hogy irgalmasságot fog gyakorolni mindazokkal szemben, akik őt szeretik és az ő parancsolatait megtartják.

L. Vajon úgy érti-e ezt, hogy a kegyes ember ártatlansága minden utódainak üdvösségére lesz, még ha azok istentelenek is?

Gy. Semmi esetre sem, hanem úgy, hogy jóságát a hívekre oly mértékben fogja kiárasztani, hogy az irántuk való kegyelemből még gyermekeik iránt is jóindulatúnak mutatja magát, nemcsak azzal, hogy – ami a jelen életet illeti – azoknak dolgait felvirágoztatja, hanem azzal is, hogy lelküket megszenteli, hogy ekként az ő nyájába számíttassanak.

L. Ámde a látszat szerint ez nem állandó.

Gy. Elismerem. Mert amint szabadon fenntartja magának azt, hogy az istentelenek gyermekeivel szemben, mikor jónak látja, irgalmasnak mutatkozzék, úgy kegyelmét nem kötötte annyira a híveknek gyermekeihez sem, hogy jótetszéséhez képest közülök vissza ne vesse azokat, akiket akar; mindamellet ezt úgy intézi, hogy bizonyos, miszerint ez az ígélet azért nem haszontalan és csalékony.

L. Miért említ itt ezer nemzedéket, holott a bűn kárhozátásánál csak hármát vagy négyet mondott?

Gy. Ezzel azt akarja jelezni, hogy ő inkább a nagylelkűsége és jóltevésre hajlandó, mint a szigorúságra. Aminthogy arról bizonyosságot tesz egyebütt is, mikor azt mondja, hogy ő könnyen hajlik az elnézésre, a haragra pedig késedelmes.

L. Térj át most már a harmadikra!

Gy. A te Jehova Istenednek nevét hiába fel ne vedd!

L. Mi ennek az értelme?

Gy. Azt tiltja meg ebben, hogy az Isten nevével visszaéljünk, és pedig nemcsak hamis esküvéssel, hanem azzal is, hogy szükség nélkül esküdjünk.

L. Lehet-e vajon az Istennek nevét törvényesen használni az esküvésben?

Gy. Igenis: mikor az esküt igaz ügyben alkalmazzuk. Először, mikor az igazság megvédelmezéséről van szó, azután, mikor az ügy oly fontos, hogy az emberek közötti kölcsönös szeretet és egyetértés megvédelmezése végett kell esküdni.

L. Ámde e parancsolat nem többet céloz-e, mint azt, hogy megakadályoztassanak azok az esküvések, amelyek Isten nevét meggyalázzák, vagy tiszteletét megkisebbitik?

Gy. Miután egy részleges esetet előterjesztett, általában figyelmeztet minket, hogy soha Isten nevét ajkunkra ne vegyük, hacsak félelemmel, tisztelettel és avégből nem, hogy dicsőségesnek tűnjék fel. Mivel ugyanis e név szentséges, mindenképpen óvakodnunk kell attól, hogy oly színben tűnjünk fel, mintha mi azt megvetnők, vagy, hogy másoknak alkalmat nyújtsunk arra, hogy megvessék azt.

L. Hogyan történik ez?

Gy. Ha az Istenről és az ő munkáiról nem gondolkodunk, vagy beszélünk másképpen, mint az ő tiszteletére.

L. Mi következik?

Gy. A záradék, amelyben ünnepélyesen kijelenti, hogy ő nem hagyja büntetés nélkül azt, aki az ő nevét hiába felveszi.

L. Mivel egyebüttl tudtul adja, hogy bosszút fog állani azokon, akik az ő törvényét áthágják, e kijelentésen felül mi foglaltatik e helyen?

Gy. Ezzel azt akarta jelezni, hogy nevének dicsőségét mennyire becsüli, hogy így annál buzgóbbak legyünk, mikor azt látjuk, hogy el van készítve a bosszúállás, ha valaki ezt meggyalázza.

L. Térjünk át a negyedik parancsolatra!

Gy. Megemlékezzél a szombatnapról, hogy megszenteljed azt. Hat napon át munkálkodjál és végezd minden dolgodat. De a hetedik nap az Úrnak, a te Istenednek szombatja; semmi dolgot

se tégy azon se magad, se fiad, se leányod, se szolgád, se szolgálóleányod, se barmod, se jövevényed, aki a te kapuidon belül van; mert hat napon teremté az Úr az eget és a földet, a tengert és mindent, ami azokban van, a hetedik napon pedig megnyugodott. Ennélfogva megáldotta a szombatot és azt szent napja gyanánt magának elválasztotta.

L. Azt parancsolja-e vajon, hogy hat napon azért munkálkodjunk, hogy a hetediken pihenjünk?

Gy. Nem egyszerűen ezt, hanem hat napot átengedvén az emberek munkáira, a hetediket kiveszi, hogy azt nyugalomra szánják.

L. Vajon mindenféle munkát megtilt nekünk?

Gy. Ennek a parancsolatnak elkülönített és sajátos oka van. Mivelhogy a pihenésnek megtartása része a régi ceremóniáknak, ennél fogva Krisztus eljövételével ez érvényét veszítette.

L. Azt mondod-e, hogy ez a parancsolat sajátképpen a zsidókra vonatkozik és ezért csupán ideiglenes volt?

Gy. Természetesen, amennyiben ez a parancs ceremóniális.

L. Hát vajon van benne valami a ceremónián kívül?

Gy. Három okból adatott ez a parancs.

L. Mondd el nekem ezeket.

Gy. A lelki nyugalom kiábrázolására; az egyházi jó rend fenntartására; a szolgák megkönnyebbitésére.

L. Mit értesz a lelki nyugalom alatt?

Gy. Mikor saját munkáinktól szünetelünk, hogy az Isten hajtja végre bennünk az ő munkáit.

L. Azután minő a szünetelés módja?

Gy. Ha testünket keresztre feszítjük, azaz ellene mondunk saját szellemünknek, hogy az Isten Lelke kormányozzon minket.

L. Elégséges-e vajon, ha ez csak minden hetedik nap történik?

Gy. Nem, sőt állandóan kell történnie. Mert ha egyszer megkezdettük, folytatnunk kell egész életünk pályáján.

L. Miért van hát ennek a jelzésére egy határozott nap rendelve?

Gy. Nem szükséges, hogy az igazság minden tekintetben

megegyezzék a kiábrázolással, csak annyiban legyen megfelelő, amennyiben elégséges a kiábrázolás céljára.

L. Mégis miért inkább a hetedik nap van előírva, mint akár-melyik másik?

Gy. Ez a szám a Szentírásban a tökéletességet jelzi. Ennél-fogva az állandóság jelzésére alkalmas. Egyúttal jelzi azt is, hogy a lelki nyugalom csak megkezdődik ebben az életben, és addig nem lesz tökéletes, míg e világban vándorlunk.

L. Ámde mit jelent az, hogy az Úr minket a saját példájával biztat a megpihenésre?

Gy. Minthogy Isten a világ teremtését hat nap alatt végezte be, a hetedik napot munkája megfontolására szánta. Hogy min- ket erre annál jobban ösztönözzön, a maga példáját állítja elénk. Mert semmi sem kívánatosabb, mint hogy mi az ő képmására formáltassunk.

L. De vajon állandónak kell-e lenni az Isten munkái felett való elmélkedésnek, vagy elég minden hét naphól egyet rászán- ni?

Gy. Illendő ugyan, hogy magunkat abban minden nap gyako- roljuk, de erőtlenségünk miatt egy nap van különösen megállá- pítva. És ez az a jó rendtartás, amelyről szóltam.

L. Minő rendet kell tehát tartani ezen a napon?

Gy. Hogy a nép összejöjjön a Krisztus tudományának hallga- tására, a nyilvános könyörgések látogatására, hitének és vallásá- nak megbizonyítására.

L. Magyarázd meg most, amit mondottál, hogy az Úr e paran- csolattal a szolgák megkönnyebbedéséről is akart gondoskodni.

Gy. Hogy azoknak, kik más hatalma alatt állanak, valamelyes megenyhülés adassék. S ez szintén fontos a közrend szempont- jából. Mert ha egy napot a nyugalomra jelölnek ki, ezzel min- denki hozzászokik ahhoz, hogy a többi időben dolgozzék.

L. Lássuk most már, mennyiben vonatkozik ránk ez a paran- csolat?

Gy. Ami a ceremóniát illeti, amennyiben ennek valósága a Krisztusban már beteljesedett, azt mondom, hogy érvényét veszttette.

L. Hogyan?

Gy. Mivel ti. az ő halálának ereje által a mi ó emberünk ke- resztre feszítettik, mi pedig feltámadunk az életnek újságára.

L. Mi marad tehát fenn számunkra e parancsolatból?

Gy. Az, hogy a szent rendeléseket, melyek az egyház lelki rendjére vonatkoznak, el ne hanyagoljuk, különösen pedig, hogy az Isten igéje hallgatására, a sákramentumok kiszolgáltatására és a közönséges könyörgésekre szolgáló szent összejöveteleket látogassuk.

L. Ámde a kiábrázolás vajon semmi hasznunkra sincs ne- künk?

Gy. De igen, mert a maga igazságára kell azt visszavinni. Hogy ti. miután a Krisztus testébe beoltattunk és az ő tagjaivá tettünk, szűnjünk meg saját cselekedeteinktől és ekként az Isten kormányzásának rendeljük alá magunkat.

L. Menjünk át a második táblára!

Gy. Annak kezdete ez: Tiszteld atyádat és anyádat!

L. Ez a szó: *tiszteld*, mit jelent szerinted?

Gy. Hogy a gyermekek szülei iránt szerénységgel és aláza- tossággal engedékenyek és szófogadók legyenek, hogy azokat tisztelettel megbecsüljék, hogy segítsék őket a szükségben, munkájukat őrítik gyakorolják. Mert e három részben van ösz- szefoglalva az a tisztelet, amellyel szüleinknek tartozunk.

L. Folytasd csak!

Gy. A parancsolathoz ez az ígéret van csatolva: Hogy hosszú ideig élhess a földön, amelyet a te Urad, Istened ad neked.

L. Mi ennek az értelme?

Gy. Az, hogy az Isten jótéteményéből sokáig fognak élni azok, kik szüleikkel szemben a köteles tiszteletet tanúsítják.

L. Ha ez az élet annyi bajjal van telve, mért ígéri akkor az Is- ten jótétemény gyanánt nekünk azt, hogy hosszú ideig fog tartani?

Gy. Bármekkora nyomorúságoknak van is az élet alávetve, mégis az Isten áldása az a hívekkel szemben, már csak azon egy oknál fogva is, mivel az ő atyai jóindulatának bizonyítéka, mikor őket itt táplálja és megtartja.

L. Következik-e ebből viszont az, hogy aki a világból hirtelen, a rendes idő előtt kiragadtatik, az az Istentől meg van átkozva?

Gy. A legkevésbé sem, sőt néha megtörténik, hogy mennél jobban szeret valakit az Isten, annál hamarabb elszólítja az életből.

L. Ámde mikor így cselekszik, miképpen tesz eleget az ő ígéretének?

Gy. Bárminő földi javakat ígér is nekünk az Isten, oly feltétel alatt kell őket fogadnunk, amennyiben lelkünk javára és üdvösségére szolgálnak. Mert nagyon fonák rend volna, ha nem mindig a lélek érdeke volna a legfontosabb.

L. Mi történik azokkal, akik szüleikkel szemben makacsok voltak?

Gy. Nemcsak az utolsó ítélet alkalmával büntettetnek meg, de az Isten már itt is bosszút fog állani testükön, vagy azáltal, hogy mindnyájukat elszólítja innen életük virágkorában, vagy hogy gyalázatos halálammal sújtja őket, vagy valami más módon.

L. Ámde vajon nem kifejezetten Kánaán földjéről szól-e az ígéret?

Gy. Csakugyan erről szól, amennyiben az izráelitákra vonatkozik, de nekünk ez az ige szélesebb teret nyújt és ki kell terjesztenünk azt. Bármely vidéken lakunk ugyanis, mivel az egész világ az Úré, azt jelöli ki nekünk birtokunkul.

L. Semmi más nincs hátra a parancsolatból?

Gy. Ámbar csak az atya és az anya van megemlítve e szavakban, mégis mindazokat kell értenünk, kik felettünk állanak, mivel velük szemben ugyanaz a viszony áll fenn.

L. Hogyan áll fenn ugyanaz a viszony?

Gy. Úgy, hogy őket az Isten a tisztességnek magasabb fokára emelte. Mert úgy a szülőknek, mint a fejedelmeknek és bármely előljárónak minden tekintélye, minden hatalma és tisztessége csakis Isten rendeléséből van, mivel neki úgy tetszett, hogy a világot ekképpen rendelje.

L. Mondd el a hatodik parancsolatot!

Gy. Ne ölj!

L. Semmi egyebet nem tilt ebben, mint csak a gyilkosság végrehajtását?

Gy. De igen, minthogy ugyanis e helyen az Isten szól, nemcsak a külső cselekedeteknek szab törvényt, hanem a lélek indulatainak is, sőt leginkább ezeknek.

L. Úgy látszik, mintha azt jelezned, hogy van valami neme a titkos gyilkosságnak, és ettől óv minket e helyen az Isten.

Gy. Úgy van, mert a harag és a gyűlölség, s bármely ártalomra irányuló vágy gyilkosság az Isten előtt.

L. Vajon eleget tettünk-e, ha senkit nem üldözünk gyűlölséggel?

Gy. Semmi esetre sem, mivelhogy az Úr, mikor a gyűlölséget elítéli és minket távol tart minden olyan ártalomtól, amely felebarátunkat sérti, ezzel arra mutat, hogy egyúttal azt is követeli, hogy minden halandót lelkünkben szeressünk és hűségesen iparkodjunk arra, hogy őket megoltalmazzuk és megtartsuk.

L. Térj át most már a hetedik parancsolatra!

Gy. Ne paráználkodjál!

L. Magyarázd meg, hogy e parancsolatnak mi a lényege?

Gy. Az, hogy mindenféle bujálkodás átkozott az Isten előtt. Ennélfogva, hacsak az Isten haragját magunkra vonni nem akarjuk, gondosan tartózkodnunk kell attól.

L. Ezenkívül vajon semmit sem kíván?

Gy. Mindig figyelembe kell venni a törvényhozó természetét, akiről azt mondtuk, hogy nem áll meg a külső cselekedetnél, hanem a szív indulataira figyelmez.

L. Mit foglal még magában a parancsolat?

Gy. Azt, hogy mivel úgy testünk, mint lelkünk a Szentlélek temploma, mind a kettőnek szűzies tisztaságát megtartsuk, és ezért ne csak a külső vétkezéstől való tartózkodásban legyünk szemérmesek, hanem szívünkben, beszédünkben és végre testtartásunkban és mozdulatainkban is. Végül testünk minden kicsapongástól, lelkünk minden szenvedélytől tiszta legyen, hogy lényünknek egy része se legyen a szemérmatlenség undokságaitól megfertőzve.

L. Térjünk át a nyolcadik parancsolatra!

Gy. Ne lopj!

L. Vajon ez a parancsolat csak azokat a lopásokat tiltja, amelyeket az emberi törvények büntetnek, vagy tovább is terjed?

Gy. A csalásnak és a rászedésnek mindennemű gonosz fortélya, amellyel idegen javakat kaparítunk meg, össze van foglalva a lopás nevezet alatt. E helyen tehát meg van tiltva, hogy akár erőszakkal vegyük birtokunkba felebarátaink javait, akár hogy ravaszság vagy csel által vessük azokra kezünket, akár hogy bárminemű más ferde úton tegyünk kísérletet azok elfoglalására.

L. Elég-e kezünket távol tartani a rossz cselekedettől, vagy a kívánság is kárhoztatva van e helyen?

Gy. Mindig erre kell visszatérnünk: mivel Isten lelki törvényhozó, azért nemcsak a külső lopásokat akarja megfékezni, hanem egyúttal minden tervet és szándékot, amely másoknak általában véve kárt okoz és elsősorban magát a kívánságot, hogy testvéreink tönkrevetésével ne kívánjunk meggazdagodni.

L. Mit kell tehát cselekednünk, hogy e parancsolatnak engedelmeskedjünk?

Gy. Rajta kell lennünk, hogy mindenkinek épségben meglegyen a magáé.

L. Melyik a kilencedik parancsolat?

Gy. Ne mondj a te felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot!

L. Vajon e parancsolat azt tiltja-e csak, hogy a bírói szék előtt hamis esküt tegyünk, vagy általában azt is, hogy hazudjunk felebarátaink ellen?

Gy. Egy részleges esetben össze van foglalva az egész tan általánosságban, hogy felebarátunkat hamisan ne rágalmazzuk, emberszólásunkkal és gáncsolódásunkkal jó hírnevét ne sértsük és neki javaiban semmiféle ártalmat ne okozzunk.

L. Miért beszél hát a parancsolat kifejezetten nyilvános hamis esküről?

Gy. Hogy bennünk annál nagyobb borzadályt keltsen ezzel a bűnnel szemben. Mert azt jelzi, hogy ha valaki hozzászokik az emberszóláshoz és rágalmakhoz, innen könnyű a hamis esküvé-

sekig süllyedni, ha alkalom adódik arra, hogy felebarátunkat rossz hírbe hozhassuk.

L. Vajon e parancsolat csak az emberszólásoktól akar-e minket visszatartani, vagy a gonosz gyanúktól és igazságtalan ítéletektől is?

Gy. Az előbb felhozott ok értelmében itt mind a kettőt kárhoztatja. Mert amit cselekedni gonoszság az emberek színe előtt, azt az Isten színe előtt akarni is gonoszság.

L. Ennélfogva magyarázd meg, hogy egészében mit akar mondani?

Gy. Megtiltja, hogy felebarátaink iránt hajlandók legyünk gonoszul érezni, vagy azokat rossz hírbe dönteni, sőt inkább azt parancsolja, hogy oly méltányossággal és emberies érzülettel legyünk megáldva, hogy velük szemben, amennyire az igazság megengedi, jóindulattal legyünk és becsületüket sértetlenül megőrizni iparkodjunk.

L. Mondd el az utolsó parancsolatot!

Gy. Ne kívánd a te felebarátodnak házát, ne kívánd a te felebarátodnak feleségét, se szolgáját, se szolgálóleányát, se ökrét, se szamarát és semmit, ami a te felebarátodé.

L. Mivel az egész törvény lelki, amint már fentebb annyiszor mondtam, és a fentebbi parancsolatok nemcsak a külső cselekedetek fékentartására vannak adva, hanem a lélek indulatainak megjobbítására is, vajon e helyen az előbbiekhöz még micsoda bővítés járul?

Gy. A többi parancsolatokkal az akaratot és az indulatokat akarta Isten igazgatni és kormányozni, itt pedig törvényt szab még a gondolatokra is, amelyeket néminemű kívánság kísér, de mindamellet nem jutnak el a szilárd elhatározásig.

L. Azt mondod-e, hogy még a legcsekélyebb kívánságok is, melyek a híveket meglepik, és eszükbe jutnak, bűnök, még ha a hívek inkább ellenük szegülnek is, mint magukévá teszik azokat?

Gy. Bizonyára igaz, hogy minden helytelen gondolat, még ha nem járul is hozzá beleegyezés, természetünk bűnéből származik. De én csak azt mondom, hogy ez a parancsolat kárhoztatja

azokat a bűnös vágyakat, amelyek simogatják és izgatják ugyan az ember szívét, de mégsem vonják erős és elhatározott akaratra.

L. Úgy érted tehát, hogy eddig azok a rossz indulatok voltak megtiltva, amelyekben az emberek megnyugosznak, és amelyek-től leigázni engedik magukat, most pedig oly tökéletes tisztaság kívántatik tőlünk, hogy lelkünknek semmi helytelen kívánságot sem szabad magába fogadnia, amely bűnre ingerelhetné.

Gy. Úgy van.

L. Tudnók-é most már valami rövid összefoglalását adni az egész törvénynek?

Gy. Igen könnyen, mivelhogy két fő cikkbe foglalhatjuk. Az első, hogy őt szeressük teljes szívünk-ből, teljes lelkünk-ből és minden erőnk-ből. A második, hogy szeressük felebarátunkat, mint önmagunkat.

L. Mi van összefoglalva az Isten szeretése alatt?

Gy. Hogy úgy szeressük őt, mint ahogyan Istent szeretni illik, nevezetesen, hogy egyúttal elismerjük őt urunknak, atyánknek és megtartónknak. Ennélfogva az Isten szeretésével össze van kapcsolva az ő tisztelése, az az akarat, hogy neki engedelmeskedjünk s a bizakodás, amelyet benne kell helyeztetnünk.

L. Mit értesz teljes szív, teljes lélek és minden erő alatt?

Gy. Azt a forró buzgóságot, hogy bennünk teljességgel semmi hely se maradjon semmi gondolatnak, semmi vágyódásnak, semmi olyan törekvésnek, amely ezzel a szeretettel ellenkezik.

L. Mi a második főcikk értelme?

Gy. Az, hogy amint természettől fogva annyira hajlandók vagyunk a magunk szeretésére, hogy ez az indulat minden mást felülmúl, úgy a felebarátaink iránt való szeretetnek akként illik uralkodnia bennünk, hogy minket minden részben kormányozzon, és ez legyen a szabálya minden szándékunknak s minden cselekedetünknek.

L. Mit értesz e szó alatt: felebarát?

Gy. Nemcsak a rokonokat és barátokat, vagy azokat, akik valami összeköttetésben állanak velünk, hanem azokat is, akik ismeretlenek előttünk, sőt ellenségeinket is.

L. Micsoda összeköttetésben állanak ezek velünk?

Gy. Azzal a köteléssel vannak összekötve velünk, amellyel Isten az egyetemes emberi nemet összekötötte. Ez a kötelék pedig szent és sérthetetlen, és senkinek gonoszsága meg nem semmisítheti azt.

L. Azt mondod tehát, hogy ha valaki minket gyűlöl, az az ő dolga, de azért csak a felebarátunk marad és annak is kell őt tartanunk, mivel fennáll az Isten sérthetetlen rendje, amellyel ez a közöttünk levő összeköttetés szentesített.

Gy. Úgy van.

L. Mivel az Isten helyes tiszteletének alakját a törvény megmutatja, nemde teljesen annak előírása szerint kell élni?

Gy. Mindenesetre. Ámde mindenki oly erőtlenségben szenved, hogy senki sem teljesíti minden részben azt, amire köteles.

L. Miért követeli tehát tőlünk Isten azt a tökéletességet, amely tehetségünk felett áll?

Gy. Semmi olyant nem követel tőlünk, aminek teljesítésére nem volnánk kötelesek. Egyébként csak arra az életmódra törekedjünk, amely itt élénk van írva, akkor bár távol vagyunk is a céltől, azaz a tökéletességtől, az Úr azt, ami hiányzik, elnézi nekünk.

L. Minden emberről beszélsz-é általában, vagy pedig csak a hívekről?

Gy. Aki még az Isten Lelkétől nem született újjá, az arra sem alkalmas, hogy a törvény legkisebb jottáját megkezdje. Ezenkívül ha megengedjük is, hogy található valaki, aki valami részben engedelmeskedik a törvénynek, azért még nem ítéljük meg úgy, mint aki teljesítette köteleességét az Isten színe előtt. Mert kijelenti, hogy átkozottak mindazok, akik mindazt be nem töltik, ami abban foglaltatik.

L. Ebből arra kell következtetnünk, hogy valamint az embereknek két neme van, úgy a törvénynek tiszte is kettős?

Gy. Mindenesetre. Mert a hitetleneknél semmi mást nem eredményez, mint csak azt, hogy az Isten színe előtt elzár előttük minden mentegetőzést. És ez az, amit Pál jelez, mikor azt a halál és kárhozat szolgálatának nevezi. A hívekkel szemben egészen más haszna van.

L. Minő haszna?

Gy. Elsősorban, mikor megtanulják, hogy az igazságot cselekedetekkel el nem nyerhetik, ezzel kiképeztetnek az alázatosságra, amely igazi előkészület arra, hogy üdvösségünket a Krisztusban keressük. Azután amennyiben sokkal többet követel tőlük, mint amennyire képesek, ezzel arra ösztökéli őket, hogy az Istentől kérjenek erőt s egyúttal, hogy gőgösködni ne merjenek. Végtére olyan rájuk nézve, mint a zabola, amely visszatartja őket az Isten félelmében.

L. Tehát bár e földi vándorlás alatt a törvénynek soha eleget nem teszünk, azért mégsem fogjuk azt feleslegesnek ítélni, mivel oly teljes tökéletességet követel tőlünk. Mert azt a célpontot mutatja meg, amely felé egyenesen kell haladnunk, s azt a célt, ahova törekednünk illik: hogy közülünk mindenki a vele közölt kegyelem módjához képest kitartó buzgalommal kísérelje meg életét a legnagyobb tökéletességre formálni és napról napra nagyobb haladást tenni.

Gy. Így gondolám.

L. Vajon a törvényben nincs-e számunkra megadva minden igazság tökéletes szabálya?

Gy. Ugyancsak meg van adva, mégpedig annyira, hogy az Isten semmi mást nem akar tőlünk, mint csak azt, hogy e törvényt kövessük, viszont pedig haszontalannak tart és visszautasít bármit is, amit annak előírásán kívül kezdeményezünk. Mert előtte nincs más kedves áldozat, mint az engedelmisség.

L. Mire való tehát az a sok intés, parancs és buzdítás, amelyeket úgy a próféták, mint az apostolok lépten-nyomon használnak?

Gy. Nem egyebek, mint tisztára a törvény magyarázatai, amelyek a törvény iránt való engedelmisségre vezérelnek inkább, mint hogy attól elvonnának.

L. Ámde kinek-kinek különös hivatásáról semmit sem parancsol.

Gy. Mivel azt parancsolja, hogy kinek-kinek meg kell adni, ami az övé, ebből könnyű megállapítani, hogy bárkinek is mi a feladata külön-külön a maga rendjében és életnemében. És

amint mondtunk, a Szentírásban lépten-nyomon feltalálhatók az egyes parancsolatok elszórt magyarázatai. Mert amit az Úr itt néhány szóba összegezve foglalt egybe, azt másutt világosabban és teljesebben fejti ki.

Az imádságról

L. Mivel az istenitisztelet második részéről, mely a szolgálatokban és az engedelmisségben áll, eleget beszéltünk, szóljunk most már a harmadik részről.

Gy. Azt mondtunk, hogy ez az imádság, mikor bármi szükségben hozzá menekülünk.

L. Azt tartod-e, hogy csak egyedül őt kell segítségül hívni?

Gy. Minden esetre. Ezt ugyanis, mint az ő istenségének sajátos tiszteletét követeli.

L. Ha így áll a dolog, akkor miként kérhetünk embereket arra, hogy nekünk segítségünkre legyenek?

Gy. Nagy különbség van a két dolog között: mert mikor az Istent hívjuk segítségül, bizonyosságot teszünk arról, hogy mi semmi jót sem várunk egyebünnen és hogy teljes védelmünket nem helyezzük egyebüvé, mindamellet azonban segítséget kérünk az emberektől, amennyire az Isten megengedi s tehetséget adott nekik arra, hogy minket megsegítsenek.

L. Azt mondd tehát, hogy ha az emberek segítségéhez és hűségéhez menekülünk, ez egyáltalában nem akadály abban, hogy az egy Istent hívjuk segítségül, mivel bizakodásunk a legkevésbé sem nyugszik azokban, és csak úgy kérjük azokat, mint akiket a jóltevés képességével felruházva valami módon jótéteménye szolgálivá rendelt számunkra az Isten, akiknek keze által minket meg akar segíteni s a nálunk elhelyezett segítséget akarja számunkra kiutalványozni.

Gy. Így gondolom. S ezért bármilyen jótéteményeket veszünk is tőlük, úgy illik, hogy azokat az Istenre vigyük vissza, amint hogy valósággal egyedül ő maga ajándékozza nekünk mindama dolgokat az ő szolgálatuk által.

L. De vajon az emberekkel szemben nem kell-e hálásnak lennünk, valahányszor azok valamiféle szolgálatot teljesítenek velünk szemben? Mert ezt maga a természet méltányossága és az emberiség törvénye diktálja.

Gy. Mindenesetre hálásnak kell lennünk, már csak azon egy oknál fogva is, hogy az Isten őket arra a tisztességre méltóztatta, hogy azokat a javakat, amelyek az ő bőkezűségének kiemérendő forrásából ömlenek, az ő kezük által, mintegy patkok által, csergedeztetni hozzánk. Mert ezzel minket irányukban lekötöztet és azt akarja, hogy ezt mi elismerjük. Ennélfogva aki az emberekkel szemben nem mutatkozik hálásnak, ezzel elárulja az Istennel szemben való hálátlanságát is.

L. Szabad-e ebből arra következtetnünk, hogy helytelen dolog segítségül hívni úgy az angyalokat, mint az Úr azon szent szolgálait, kik ebből az életből eltávoztak?

Gy. Igenis szabad. Mert a szenteknek Isten nem tette feladatává azt, hogy nekünk segítségünkre jöjjenek. Ami pedig az angyalokat illeti, jóllehet munkájukkal üdvösségünkre él, mégsem akarja, hogy imádjuk őket.

L. Azt mondod tehát, hogy ami az Istentől szerzett renddel helyesen és megfelelőleg meg nem egyezik, az az ő akaratával ellenkezik?

Gy. Igen. Mert a hitetlenségnek biztos jele, ha azokkal a dolgokkal, melyeket Isten nekünk ad, nem vagyunk megelégedve. Azután, ha a szenteknek és az angyaloknak oltalmára bízunk magunkat, mikor az Isten egyedül önmagához hív és annak a bizakodásnak, amelynek egészen az Istenben magában kell nyugodnia, egy részét átvisszük rájuk, akkor bálványimádásba süllyedünk, mivel tudniillik megosztjuk velük azt, amit Isten teljességgel magának követelt.

L. Most már beszéljünk az imádkozásnak módjáról. Vajon a nyelv elegendő-e az imádkozáshoz, vagy az imádság megkívánja az értelmet és szívet is?

Gy. A nyelv ugyan nem mindenkor szükséges, de az igaz imádság nem lehet értelem és érzés nélkül.

L. Minő érveléssel bizonyíthatod ezt?

Gy. Mivelhogy az Isten lélek, ha már máskor is mindig szívet követel az emberektől, akkor különösképpen követeli ezt az imádságban, amellyel az emberek vele érintkezésbe lépnek. S ez oknál fogva azt ígéri, hogy csak azokhoz lesz közel, akik őt igazságban hívják segítségül; ezzel ellentétben pedig utál és megátkozik mindenkit, aki hazugsággal és nem lélekből könyörög.

L. Ennélfogva haszontalanok és semmisek lesznek mindazok a könyörgések, amelyek csupán a nyelv által fogantatnak.

Gy. Nemcsak, hanem Isten előtt a legnagyobb mértékben gyűlöletesek is lesznek.

L. Minő érzületet követel Isten az imádságban?

Gy. Először, hogy inségünket és nyomrúságunkat érezzük és hogy ez az érzés gyászt és aggályt szüljön lelkünkben. Aztán, hogy heves és komoly vágy lángoljon bennünk arra nézve, hogy kegyelmet nyerjünk Istentől, ki a könyörgésre irányuló buzgóságot is lánggra nyújtja bennünk.

L. Vajon az emberek számára ez az érzület velük született szellemükből árad-e, vagy az Isten kegyelméből ered?

Gy. E részben az Istennek kell segítségünkre jönnie. Mert mi mind a kettőre nézve teljességgel tehetetlenek vagyunk. Az Isten Lelke az, amely kibeszélhetetlen nyögéseket ébreszt bennünk és lelkünket azokra a vágyódásokra formálja, melyek az imádságban megkívántatnak.

L. Vajon arra irányul-e ez a tan, hogy nyugodtan maradjunk és mintegy álmotagon várjuk az Szentlélek indítását és magát senki se izgassa az imádkozásra?

Gy. A legkevésbé sem. Sőt inkább a cél az, hogy mikor a hívők úgy érzik, hogy az imádságra hidegek, tunyák, vagy kevésbé vannak felkészülve, menten az Istenhez meneküljenek és kérjék, hogy ő gyújtsa őket lánggra Lelkének tüzes töviseivel, hogy ezáltal az imádságra alkalmasak legyenek.

L. Mindamellett nem úgy érted, hogy a nyelvnek az imádkozásban semmi haszna sincs.

Gy. Semmiesetre sem. Mert a nyelv gyakorta szolgál segítségül arra, hogy az értelmet támogassa és megőrizze attól, hogy

oly könnyen elvonassék az Istentől. Azonkívül, mivel a nyelv a többi tagoknál inkább teremtett az Isten dicsőségének megvilágosítására, méltó dolog, hogy egész tehetsége erre a célra fejtsék ki. Ezenfelül néha a buzgóság hevessége arra hajtja az embert, hogy nyelve akaratlanul is szavakban törjön ki.

L. Ha így áll a dolog, akkor mi hasznuk van azoknak, akik idegen nyelven imádkoznak, amelyet nem is értenek?

Gy. Nem más ez, mint játék az Istennel. Azért a keresztyénektől távol legyen ez a képmutatás!

L. Ámde mikor könyörgünk, vajon úgy míveljük-e ezt, mint akik az esetleges eredményről bizonytalanok vagyunk, vagy pedig biztosítva kell-e magunkat éreznünk afelől, hogy az Úr meghallgat minket?

Gy. Könyörgésünknek az legyen állandó alapja, hogy minket az Úr meghallgat és bármit kérünk is, el fogjuk nyerni, amennyiben az hasznunkra válik. Ezért tanítja Pál, hogy az Isten helyes segítségül hívása a hitből folyik. Mert senki sem fogja őt soha helyesen segítségül hívni, csak az, aki az ő jósága iránt való szilárd bizalomban előbb megnyugodott.

L. Mi lesz tehát azokkal, akik kétségeskedve imádkoznak és lelkükben meg nem állapítják, hogy imádságukkal mit fognak elérni, sőt bizonytalanok afelől, hogy az Isten meghallgatja-e kérésüket, vagy nem?

Gy. Az ilyenek kérései haszontalanok és sikertelenek, mivel semmi ígéret sem támogatja őket. Isten ugyanis azt parancsolja, hogy biztos hittel kérjünk, és ehhez az az ígéret van csatolva, hogy mindaz, amit hittel kérünk, megadatik nekünk.

L. Hátra van még, hogy lássuk, honnét nyerünk annyi bizakodást, hogy bár annyiféleképpen méltatlanok vagyunk arra, hogy Isten ránk tekintsen, mégis meg merünk állani az ő színe előtt?

Gy. Először vannak ígéreteink, amelyek mellett egyszerűen meg kell állanunk, figyelmen kívül hagyva, hogy vajon méltók vagyunk-e (Zsolt 50,15; 91,3; 145,18; Ézs 30,15; 65,24; Jer 29,12; Jóel 2,32). Azután, ha az Isten fiai vagyunk, az ő Lelke lelkesít és ösztönöz, hogy hozzá, mint atyánkhoz, bizalommal

fordulni ne habozzunk. És hogy azért, mivel olyanok vagyunk, mint a férgek és bűneinknek tudata szorongat, vissza ne borzadjunk az ő dicsőséges fenségétől, közbejáróul adja nekünk a Krisztust, hogy miután ő feltárta előttünk a hozzá való menetelt, a kegyelem elnyerése felől a legkevésbé se legyünk aggodalmasok (Mt 6,9; 1Tim 2,5; Zsid 4,16; 1Jn 2,1).

L. Úgy érted ezt, hogy nekünk az Istent egyedül az egy Krisztus nevében kell segítségül hívunk?

Gy. Úgy. Mert egyfelől világos szavakkal így van nekünk parancsolva, másfelől hozzá van csatolva az az ígéret, hogy az ő közbenjárásával azt műveli, hogy megnyerjük, amit kérünk (Jn 14,13).

L. Nem kell tehát vakmerőséggel és önhittséggel vádolni azt, aki bízva ebben a védőben, bizalmasan járul az Istenhez és egyedül őt állítja az Isten elé és maga elé, hogy az ő segélye által hallgattassék meg?

Gy. Semmiképpen sem, mert aki így imádkozik, imádságát mintegy a Krisztus ajkával mondja el, mivel tudja, hogy imádságát a Krisztus védelme segíti és ajánlja (Róm 8,34).

L. Vizsgáljuk meg most már, hogy a hívek könyörgésének mit kell tartalmaznia. Szabad-e mindazt kérni az Istentől, ami csak eszünkbe ötlik, vagy bizonyos szabályt kell itt is tartanunk?

Gy. Az bizony nagyon fonák módja volna az imádkozásnak, ha engednénk saját vágyainknak és a test ítéletének. Mert egyfelől tudatlanabbak vagyunk, semhogy meg tudnók ítélni, mi használ nekünk, másfelől oly zabolátlan kívánságokban szenvedünk, hogy azokat féken kell tartanunk.

L. Mit kell tehát tennünk?

Gy. Nem marad más hátra, mint hogy maga az Isten írja elénk az imádkozás helyes módját, hogy mi csak kövessük őt, mialatt kezünket tartja és mintegy elénk adja a szavakat.

L. Mily törvényt írt elénk?

Gy. E dolog tudománya bőven és terjedelmesen taníttatik lépten-nyomon a Szentírásban, de hogy annál biztosabb célpontot tűzzön ki elénk, egy formulát alkotott és mintegy diktált, amelyben mindazt, amit csak szabad kérnünk az Istentől, és ami

csak hasznunkra válik, röviden összefoglalta és néhány főcikkbe csoportosította.

L. Mondd el!

Gy. Mikor a tanítványok megkérdezték a mi Urunkat, a Krisztust, hogy miképpen kell imádkozni, így felelt: Mikor imádkozni akartok, ekképpen szóljatok: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved. Jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, mint a mennyben, úgy itt a földön is. A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik mi ellenünk vétkeztek. És ne vigy minket a kísértetbe, de szabadíts meg minket a gonosztól. Mert tied az ország és a hatalom és a dicsőség minörökké. Ámen (Mt 6,9; Lk 11,1).

L. Hogy annál jobban megérthessük, mit tartalmaz, osszuk fel fő cikkekre.

Gy. Hat része van ennek az imának, melyek közül az első három egyedül az Isten dicsőségére irányul, mint saját céljára, minden ránk való vonatkozás nélkül, a többi pedig ránk és a mi hasznunkra vonatkozik.

L. Ennélfogva olyasmit is kell kérni az Istentől, amiből ránk semmi jó sem származik?

Gy. Ő az ő véghetetlen jóságánál fogva bizonyára úgy rendez mindent, hogy semmi sem szolgál neki dicsőségére anélkül, hogy egyúttal ránk nézve is üdvösséges ne legyen. Ennélfogva, mikor neve megszenteltetik, azt műveli, hogy ez a mi megszentelésünkre is szolgáljon, és országa nem jön el anélkül, hogy annak valami módon mi is részesei ne legyünk. Ámde mikor mindezeket óhajtjuk, illendő, hogy a mi hasznunkat figyelmen kívül hagyva csupán az ő dicsőségére nézzünk.

L. Persze e tanítás szerint e három kérdés a mi hasznunkkal össze van kapcsolva, mindamelllett nem szabad más célra irányulniuk, mint hogy az Isten neve dicsőítessék.

Gy. Úgy van, sőt az Isten dicsőségére a másik három kérdésben is gondunknak kell lenni, jóllehet ezek tulajdonképpen azon dolgok óhajtására vannak szánva, melyek a mi javunkra és üdvösségünkre szolgálnak.

L. Térjünk át most a szavak megmagyarázására és elsősorban miért szólítjuk Istent inkább az „Atya” névvel, mint bármi más-sal?

Gy. Mivel az imádkozás helyes módjához elsősorban a lelkiismeret nyugodt bizalma kívántatik meg, Isten ezt a nevet, amely csupa kedvességet fejez ki, azért veszi magának, hogy miután így minden aggodalmaskodást elűzött lelkünkéből, a hozzá való könyörgésre szeretettel hívogasson.

L. Ennélfogva minden nehézség nélkül egyenesen merünk menni az Istenhez, mint ahogy a fiúk szoktak az ő szüleikhez?

Gy. Mindenesetre, sőt még sokkal nagyobb bizalommal a tekintetben, hogy el is fogjuk nyerni azt, amit kérünk. Mert amint a Mester figyelmeztet, ha mi, bár rosszak vagyunk, gyermekeinktől mégsem tudjuk megtagadni a jót és nem tudjuk őket üresen elbocsátani, sem mérget nem adunk nekik kenyér helyett, mennyivel több jóltevést kell várnunk a mennyei Atyától, aki nemcsak a legnagyobb mértékben jó, hanem maga a jóság.

L. Nem vehetünk-e vajon ebből a névből is oly érvet, amely bebizonyítaná azt, amit kezdetben mondtunk, hogy ti. egyáltalában minden kérésünknek azon kell alapulnia, hogy a Krisztus pártfogolja azt?

Gy. Sőt a legerősebbet. Mert Isten minket csak annyiban tekint gyermekeinek, amennyiben a Krisztus tagjai vagyunk.

L. Miért nevezed őt inkább közösen a mi Atyánknak és nem különösen a tiédnek?

Gy. A hívek közül ugyan mindenki nevezheti őt az övének, de a közös jelzővel azért élt az Úr, hogy minket a könyörgésekben a szeretet gyakorlásához hozzászoktasson, nehogy másokról megfeledkezve ki-ki csak magáról gondoskodjék.

L. Mit jelent az a részlet, amely oda van csatolva, hogy ti. az Isten a mennyekben van?

Gy. Éppen annyit, mintha felségesnek, hatalmasnak, megfoghatatlannak mondanám őt.

L. Mily célra és mi okból van ez?

Gy. Ily módon természetesen azt tanuljuk meg, hogy el-ménket, mikor őt segítségül hívjuk, felemeljük, hogy róla vala-

mi testi vagy földi dolgot ne gondoljunk, se pedig a mi fel-fogásunk kisdéd mértékével ne mérjük őt, se valami alacsonyab-bat gondolva róla, a mi akarataink iránt való engedelmisségre ne akarjuk őt hajtani, hanem inkább tanuljuk meg, hogy félelemmel és tisztelettel tekintsünk az ő dicsőséges fenségére. Hasznos dolog ez avégből is, hogy felkeltse és megerősítse benne való bizakodásunkat, mikor az hirdettetik róla, hogy ő az égnek ura és kormányzója, aki jó tetszésével kormányoz mindeneket.

L. Mondd el nekem az első kérdés tartalmát!

Gy. Az Isten neve alatt a Szentírás az ő ismeretét és hírét érti, amely által ő az emberek közt tiszteltetik. Kívánjuk tehát, hogy az ő dicsősége mindenüvé és mindenekben elterjedjen.

L. Ámde járulhat-e hozzá vagy hiányozhat-e valami az ő dicsőségéből?

Gy. Magában véve az ő dicsősége sem nem növekszik, sem nem fogy. De azért, amint méltányos is, kívánjuk, hogy az emberek közt dicsőséges legyen: hogy bármit tesz is az Isten, az ő cselekedetei, aminők valósággal, olyan dicsőségeseknek mutatkozzanak, hogy minden módon Ő dicsőíttessék.

L. A második kérdésben mit értesz az Isten országa alatt?

Gy. Ez a kérdés két részből áll: Hogy ti. a választottakat az ő Lelkével kormányozza, s hogy az istenteleneket, kik vonakodnak magukat az ő iránta való engedelmisségre szentelni, lesűjtsa és a végveszedelemnek adja, s ekként nyilvánvalóvá legyen, hogy nincs semmi, ami az ő erejének ellenállhatna.

L. Hogyan kéred azt, hogy ez az ország jöjjön el?

Gy. Hogy a híveknek számát az Úr napról napra növelje, hogy Szentlelkének mindig újabb és újabb ajándékaival halmozza el, míg végtére teljesen betölti őket. Ezenfelül, hogy erejét a Sátán sötétségének eloszlatására mind jobban és jobban világossá és láthatóvá tegye: hogy mialatt igazságát előbbre viszi, minden gonoszságot eltörüljön.

L. Úgy-e, mindezek naponként történnek?

Gy. Igenis történnek, úgy, hogy azt lehet mondani, hogy az Isten országa megkezdődött. Kívánjuk tehát, hogy állandóan gyarapodjék és előbbre menjen, míg a legnagyobb magasságra

nem jut el, s azt reméljük, hogy ez az utolsó napon végre meg fog történni, amikor, miután minden teremtmény rendre kényszerítetik, egyedül az Isten fog felmagasztaltatni és kiemelkedni, sőt ő lesz minden mindenekben.

L. Annak a kérdésnek, hogy az Isten akarata legyen meg, mi az értelme?

Gy. Hogy minden teremtmény az ő iránta való engedelmisségre hajtassék és akként függjön az ő intésétől, hogy semmi se történhessék, ha csak nem az ő akaratából.

L. Úgy gondolod tehát, hogy az ő akaratán kívül valami történhet?

Gy. Nemcsak azt kívánjuk, hogy amit magában elhatározott, meglegyen, hanem azt is, hogy leigázzván minden makacsságot, mindenkinek minden akaratát alávesse a magáénak és az ő akara-rata iránt való engedelmisségre formálja.

L. Ámde mikor így könyörgünk, nem mondunk-e le saját akaratunkról?

Gy. Mindenesetre lemondunk, és pedig nemcsak abból a célból, hogy mindazokat a vágyakat, amelyek bennünk az ő akara-tával ellenkeznek, hiábavalókká tegye, hanem azért is, hogy bennünk új elmét és új szívet formáljon, úgy, hogy mi semmit se akarjunk önnönmagunktól, hanem inkább az ő Lelke vezérelje óhajtásainkat, hogy azok teljes megegyezésben legyenek az Istennel.

L. Miért kívánod, hogy ez a földön úgy legyen meg, mint a mennyben?

Gy. Mivel a szent angyaloknak, kik az ő mennyei teremtmé-nyei, az az egy céljuk van, hogy neki mindenben engedelmeskedjenek s hogy egyfelől szavára mindig hallgassanak, másfelől önként készek legyenek arra, hogy parancsait teljesítsék: az emberek számára ilyen hajlamot kívánok az engedelmisségre, hogy mindenki teljességgel odaajánlja neki magát önkéntes alávette-tésre.

L. Most áttérek a második részre. Mit jelent előtted a minden-napi kenyér, amelyet kérsz?

Gy. Általában mindazt, ami a jelen élet fenntartására tartozik:

nemcsak a táplálékot tehát és a ruházatot, hanem mindazokat a többi segédeszközöket is, amelyekkel életünk külső szükségleteit elláthatjuk, hogy kenyerünket, amennyire az Isten jónak látja, nyugodtan ehessük.

L. Miért kívánod, hogy neked az Isten adja meg azt, amiről azt parancsolja, hogy munkánkkal szerezzük meg?

Gy. Jóllehet az élelem megszerzése okából munkálkodnunk, sőt izzadnunk is kell, mindamellet nem a mi munkánk, nem a mi szorgalmunk táplál minket, hanem egyedül az Isten áldása, amelynek következtében sikeres maga a kezünk munkája, mely egyébként haszontalan lenne. Ezenkívül úgy kell felfognunk a dolgot, hogy még akkor is, ha az eledel bőven van adva kezünkhöz és mi azokkal táplálkozunk, nem azoknak állaga, hanem egyedül az Isten ereje táplál minket. Mert efféle a természettől velük született erő nincs bennük, hanem Isten adja azt az égből nekik, mint az ő jóltevése szerveinek.

L. Ámde mi jogon nevezed a te kenyerednek azt, ha úgy kéred, hogy azt Isten adja neked?

Gy. Azért nevezem így, mivel Isten jósága folytán a mienk lesz, ámbár minket a legkevésbé sem illethe meg. Ez a szó is figyelmeztet minket arra, hogy tartózkodjunk mások kenyerének kívánásától, és elégedjünk meg azzal, ami törvényes úton, mintegy az Isten kezéből jut hozzánk.

L. Miért teszed hozzá, hogy „mindennapi” és hogy „ma”?

Gy. Ez a két szócska a mérsékletre és önmegtartóztatásra oktat minket, hogy óhajtásaink a szükség határát túl ne lépjék.

L. Mivel szükséges, hogy ez a könyörgés mindenkiel közös legyen, mi módon történhetik, hogy a gazdagok, akik otthon bővelkednek, és akiknek hosszú időre eltett javaik vannak, egy napra kérnek maguknak kenyeret?

Gy. Ezáltal a gazdagoknak éppúgy, mint a szegényeknek tudatában kell lenniük annak, hogy a birtokukban levő dolgok közül semmi sincs hasznukra, legfeljebb csak akkor, ha egyfelől azok használatát nekik az Isten megengedte, másfelől kegyelmével azt művelte, hogy maga e dolgok használata rájuk nézve gyümölcsöző és hatásos legyen. Ennélfogva ha minden a mienk

is, nincs semmink, ha csak annyiban nem, amennyiben óráról órára veszünk el az Isten kezéből annyit, amennyi nekünk szükséges és elégséges.

L. Mit tartalmaz az ötödik kérdés?

Gy. Hogy bűneinket az Úr bocsássa meg.

L. Hát vajon a halandók között egy oly igaz sem található, aki erre a bocsánatra rá ne szorulna?

Gy. Egyáltalán senki. Ezt a könyörgési formulát ugyanis Krisztus, mikor az ő apostolainak adta, az egyetemes egyháznak szánta. Ennélfogva annak, aki magát ez alól a szükség alól ki akarja vonni, meg kell válnia a hívek társaságától. És bizonyára halljuk, amiről a Szentírás tanúskodik, hogy ti. aki magát az Isten színe előtt egy dologban tisztázni szándékozik, bűnösnek fog találtatni ezer dologban. Mindenki számára tehát egyedül az ő irgalmához való menekvés marad meg.

L. Hogyan gondolod, hogy a mi bűneink megbocsáttatnak nekünk?

Gy. Ahogyan maguk a Krisztus szavai hangzanak: hogy ti. vannak bűnök, amelyek minket lekötve tartanak az örök halálra, míg Isten tisztán az ő bőkezűségéből meg nem szabadít minket.

L. Ennélfogva azt mondod, hogy mi a bűnbocsánatot az Isten ingyen való irgalmasságából nyerjük el?

Gy. Feltétlenül. Mert hogyha csak egy bűnnek és pedig a legkisebbnek a büntetését kell is megváltanunk, mi az elégtételre teljesen képtelenek vagyunk, tehát szükséges, hogy az Isten minden bűnünket ingyen nézze el és bocsássa meg.

L. Micsoda haszon háramlik ránk ebből a megbocsátásból?

Gy. Akkor előtte éppen oly kedvesek vagyunk, mintha igazak és ártatlanok volnánk, és egyúttal az ő atyai jóakaratóban való bizakodásunk, amelyből számunkra biztos az üdvösség, lelkiismeretünkben megerősödik.

L. Ez a feltétel, amely a kérdéshez hozzá van kapcsolva, hogy ti. bocsásson meg nekünk, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik mi ellenünk vétkeztek, azt jelzi-é, hogy mi az Istentől a bocsánatot megérdemljük azzal, hogy az embereknek, ha ellenünk valamit vétkeztek, megbocsátunk?

Gy. A legkevésbé sem. Mert ekként a bocsánat sem ingyenes nem volna, sem pedig nem alapulna egyedül a Krisztus elégtételén, amelyet értünk a keresztfán végrehajtott. Ámde, mivel a velünk elkövetett igazságtalanságokat elfeledve, míg az ő kegyességét és jóságát utánozzuk, valósággal fiainak mutatjuk magunkat, azért ezzel a jellel minket meg akart erősíteni és együttal ezzel szemben megmutatni, hogy ha nem leszünk könnyen hajlandók a megbocsátásra, akkor őtőle semmi mást nem kell várnunk, mint a legnagyobb és engesztelhetetlen, rideg szigorúságot.

L. Azt mondd tehát, hogy mindazok, akik a botránkoztatásokat szívből meg nem tudják bocsátani, letétnek és kivétnek Isten által a fiaknak sorából, úgy, hogy az égben nem remélhetnek semmi helyet sem a bocsánatra?

Gy. Úgy értem, hogy teljesedik az az ige, hogy kinek-kinek azzal a mértékkel fognak mérni, amilyennel ő mért másoknak.

L. Mi következik azután?

Gy. Hogy ne vigyen minket a kísértetbe, hanem inkább szabadítson meg a gonosztól.

L. Vajon ezt az egészet egy kérdésbe foglalod?

Gy. Ez csupán egy kérdés. Mert az utóbbi rész az előbbinek magyarázata.

L. Egészeben mit foglal magában?

Gy. Hogy az Isten ne engedjen minket a bűnbe rohanni vagy süllyedni; hogy ne engedje át felettünk a győzelmet a Sátánnak vagy a mi testünk kívánságainak, amelyek állandóan háborút viselnek velünk, sőt inkább lásson el minket erejével az ellenállásra, tartson fenn kezével, oltalmával erősítsen és fedezzen, hogy így az ő hűsége és oltalma alatt bizton lakozhassunk.

L. S hogyan történik ez?

Gy. Úgy, hogy az ő Lelkétől kormányoztatva annyira eltelünk az igazság iránt való szeretettől és vágyódástól, hogy a bűnt, a testet és a Sátánt legyőzzük; viszont a bűn iránt olyan gyűlölet fog el, mely minket a világtól elszakítva a tiszta szentségben tart meg. Mert a Léleknek erejében áll a mi győzelmünk.

L. Mindenkinek szüksége van erre a segítségre?

Gy. Vajon ki nélkülözhetné ezt? Hiszen minket állandóan fenyeget az ördög és mint ordító oroszlán jár széjjel, keresvén, kit nyeljen el. Mi pedig, amilyen gyengék vagyunk, azonnal elbuknánk, sőt egy pillanat alatt végünk volna, ha Isten az ő fegyverével fel nem szerelne a harcra és az ő kezével meg nem erősítene bennünket.

L. Mit jelent szerinted a „kísértet” szó?

Gy. Jelenti a Sátán ravaszságát és csalárdságait, melyekkel minket állandóan támad és könnyen körül is hálózna, ha nem támogatna bennünket az Isten segítségével. Mert egyfelől elménk az ő természetes haszontalanságánál fogva ki van téve az ő cseleinek, másfelől akaratumk, mivel mindig hajlandóbb a rosszra, azonnal megadná magát neki.

L. Ámde miért könyörgesz, hogy téged az Isten ne vigyen kísértetbe, holott úgy látszik ez a Sátán tiszte, nem pedig az Istené?

Gy. Amint a híveket oltalmával védelmezi az Isten, hogy a Sátán cselei őket el ne nyomják, vagy a bűn győzelmet ne arasson rajtuk, úgy azokat, akiket büntetni akar, nemcsak kegyelmétől fosztja meg, hanem a Sátán zsarnokságának is átadja, vak-sággal veri meg, értelmüket gonosszá változtatja, hogy teljesen rabszolgái legyenek a bűnnek és ki legyenek téve a kísértések minden támadásának.

L. Mit jelent ez a hozzácsatolt záradék: mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké?

Gy. Ismét figyelmünkbe van ajánlva e helyen, hogy könyörgéseinknek inkább az Isten hatalmára és jóságára kell támaszkodniuk, mint bármi magunkba vetett bizakodásra. Ezenkívül arra is tanít bennünket, hogy könyörgéseinket mindig az Isten dicsérésével zárjuk.

L. Vajon az Istentől nem szabad mást kérni, csak azt, ami ebben az imaformában össze van foglalva?

Gy. Szabad ugyan más szavakkal és más módon is imádkozni, mindamellert meg kell jegyeznünk, hogy az Isten előtt egy imádság sem lehet kedves, amely nem alkalmazkodik ehhez, mint a helyes imádság egyedüli példányához.

A sákramentumokról

L. Az a tárgyalási rend, amelyet már megállapítottunk, azt követeli, hogy most az isteni tisztelet negyedik részéről szóljunk.

Gy. Azt mondtuk, hogy ez abban áll, hogy az Istent ismerjük el minden jó szerzőjének, az ő jóságát, igazságát, bölcsességét és hatalmát dicsérettel és hálaadással magasztaljuk, hogy minden jónak dicsősége teljességgel önála maradjon.

L. Vajon e részben semmi szabályt sem írt elének?

Gy. Mindannak a dicséretnek, ami felőle a Szentírásban csak van, szabályként kell előttünk állania.

L. Vajon az Úri imádságban semmi sincs, ami erre vonatkozik?

Gy. De van. Mikor ugyanis azt kívánjuk, hogy az ő neve megszenteltessék, akkor azt kívánjuk, hogy minden munkáiban szilárdan álljon dicsősége, hogy mikor a bűnösöknek megbocsát, irgalmasnak, mikor a büntetést gyakorolja, igazságosnak, mikor övéinek nyújtja azt, amit megígért, igazmondónak tartassék. Végtére, hogy bármit szemlélünk munkái közül, mindaz az ő magasztalására indítson bennünket. Ez pedig annyit jelent, hogy minden jó dicséretét neki tulajdonítsuk.

L. Végtére mindazokból a dolgokból, amelyeket eddig tárgyaltunk, minő következtetést kell levonnunk?

Gy. Azt, amit maga az igazság tanít, amit én kezdetben megállapítottam, hogy ti. az örök élet az, hogy az Atyát, s akit ő elküldött, a Jézus Krisztust, ismerjük el egy igaz Istennek. Ismerjük őt – mondom –, hogy a vele szemben tartozó tiszteletet és imádást megadjuk és hogy ne csak urunk legyen ő nekünk, hanem atyánk és megtartónk is, és mi neki viszont fiai legyünk és szolgálói s ezért életünket az ő dicsőségének magasztalására ajánljuk fel.

L. Mely úton lehet ily nagy jóhoz eljutni?

Gy. E célra hagyta nekünk az ő szent igéjét. Mert a lelki tudomány mintegy ajtó, amelyen át bemegyünk az ő mennyei országába.

L. Vajon ezt az igét hol kell nekünk keresnünk?

Gy. A Szentírásban, melyben foglaltatik.

L. Hogyan kell a Szentírást használnod, hogy hasznod legyen abból?

Gy. Ha szívünk teljes meggyőződésével öleljük magunkhoz éppen úgy, mint az égből származott biztos igazságot; ha magunkat vele szemben tanulékonyaknak mutatjuk; ha akaratunkat és elménket az iránta való engedelmességnek vetjük alá; ha szeretjük azt lélekből; ha miután egyszer szívünkbe bevésődött, ott szilárd gyökerei vannak és gyümölcsöt hoz az életben; ha végtére annak szabályára formáltatunk: akkor, amint rendeltetése is, üdvösségünkre fog szolgálni.

L. Vajon mindezek a dolgok hatalmunkban állanak-é?

Gy. Ezek közül teljességgel semmi sincs hatalmunkban, hanem egyedül Istennek a feladata, hogy ezt az egész dolgot, amelyet előadtam, bennünk Lelke kegyelmével létrehozza.

L. De azért nemde szorgalmat kell tanúsítanunk és minden törekvésünkkel rajta kell lennünk, hogy olvasva, hallgatva és felette elmélkedve előmenetelt tegyünk abban?

Gy. Igenis; éspedig egyfelől kinek-kinek külön mindennapi olvasással kell magát a Szentírásban gyakorolnia, másfelől egyúttal mindenkinek különös szorgalommal kell látogatnia azokat az összejöveteleket, hol az üdvösség tudománya a hívek társágában magyaráztatik.

L. Azt mondd tehát, hogy nem elégséges, ha külön-külön az egyesek otthon olvassák azt, ha csak egyúttal mindannyian össze nem jönnek avégből, hogy ugyanazt a tudományt közösen hallgassák?

Gy. Szükség összejönni, amikor lehet, azaz amikor csak módunkban áll.

L. Vajon be tudod-é ezt nekem bizonyítani?

Gy. A bizonyításra előttünk bőven elegendőnek kell lennie egyedül az Úr akaratának. Olyan rendet ajánlott ő egyházának, amelyet nemcsak kettőnek vagy háromnak kell megtartania, hanem amelynek közönségesen mindenki tartozik magát alávetni. Ezenfelül tudtul adja, hogy úgy az egyház építésének, mint fenntartásának ez az egyedüli módja. Legyen tehát az előt-

tünk szent és sérthetetlen szabály és senki ne gondolja, hogy neki szabad az okoskodásban túltenni a Mesteren.

L. Szükséges-e tehát vajon, hogy az egyházak élén pásztorok álljanak?

Gy. Sőt az is szükséges, hogy őket hallgassák; Krisztus tudományát, amelyet hirdetnek, félelemmel és tisztelettel fogadják ajkukról. Ennélfogva aki megveti és vonakodik őket hallgatni, az Krisztust veti meg és elszakad a hívek társaságától.

L. De vajon elégséges-e a keresztyén embernek az, hogy lelkipásztorától egyszer oktatást vett, vagy ezt egész életében tartozik megtenni?

Gy. Kezdeni valamit kevés, ha ki nem tart az ember. Mert kell, hogy mindvégig, vagy inkább vég nélkül a Krisztus tanítványai legyünk. Azt a tisztelet pedig, hogy minket helyette és az ő nevében tanítsanak, az egyház szolgálaira bízta.

L. Nincs-e az ige kívül – mint mondják – más eszköz, amellyel Isten magát velünk közölné?

Gy. Az ige prédikálásához hozzátartozta Isten a sákramentumokat.

L. Mi a sákramentum?

Gy. Az irántunk való isteni jóakarathoz külső bizonyítéka, amely látható jeggyel lelki kegyelmi ajándékokat ábrázol, hogy elpecsételje szívünkben az Isten ígéreteit és így ezeknek igaz volta annál jobban megerősíttessék.

L. Vajon oly nagy erő van a látható jegyben, hogy lelkünket az üdvösség iránt való bizakodásban megerősíti?

Gy. Magától ugyan nincs ilyen ereje, hanem az Isten akaratából, mivelhogya erre a célra rendeltetett.

L. Minthogy a Szentléleknek sajátos feladata az, hogy Isten ígéreteit lelkünkben megpecsételje, hogyan tulajdoníthatod te ezt a sákramentumoknak?

Gy. Nagy különbség van a Szentlélek és a sákramentumok közt. Mert a szíveket megindítani és megihletni, az elméket megvilágosítani, a lelkiismeretet biztossá és nyugodttá tenni, valóban annyira magának a Léleknek feladata, hogy ezt az egészet szükségképpen az ő sajátos munkájának kell tartani és

egyedül neki kell tulajdonítani, hogy értük a dicséret senki másra át ne vitessék. Ez azonban a legkevésbé sem gátolja azt, hogy Isten a sákramentumokkal, mintegy másodrendű eszközökkel, éljen és ezeket akként alkalmazza, amint jónak látja, és ezt úgy művelje, hogy azért a Szentlélek ereje mit se csökkenjen.

L. Azt gondolod tehát, hogy a sákramentum ereje és hathatós volta nem a külső elembe van bezárva, hanem egészen az Isten Lelkéből árad?

Gy. Így vélekedem; Istennek ti. tetszett az ő erejét eszközök által kifejteni s erre a célra rendelte őket. Ezt pedig akként műveli, hogy az ő Lelkének erejéből mit sem von le.

L. Tudod-e vajon okát adni, hogy miért cselekszik így?

Gy. Ily módon segít ti. a mi erőtlenségünkön. Mert ha egészen lelkiek volnánk, mint az angyalok, akkor lelkileg szemlélhetnők úgy őt, mint az ő kegyelmi ajándékait. De mivel a földi testnek ezzel a tömegével vagyunk körülvéve, alakzatokra van szükségünk, mintegy tükrökre, hogy ezek az égi és lelki dolgok láthatóságát valami földi módon szolgáltatassák nekünk. Mert másképpen nem is jutnánk el odáig. Egyúttal nekünk is érdekünkben áll, hogy minden érzékünket gyakoroljuk az Isten ígéreteiben és így ezek annál jobban megerősíttessenek bennünk.

L. Ha igaz, hogy a sákramentumokat az Isten azért rendelte, hogy szükségünknek támaszai legyenek, nemde méltán fenhéjázással kellene vádolni, ha valaki úgy ítélne, hogy ők azok nélkül, mint szükségtelen dolgok nélkül, ellehet?

Gy. Mindenesetre. És ezért ha valaki az azokkal való éleستől önként tartózkodik, mintha arra szüksége nem volna, a Krisztust veti meg, az ő kegyelmét utasítja vissza és a Lelket oltja ki.

L. Ámde a sákramentumokból minő bizakodás foganhat a lelkiismeret megszilárdítására és mily biztos lelki nyugalom, hiszen ezekkel vegyesen élnek jók és rosszak?

Gy. Ámbar az istentelenek Isten azon ajándékait, melyek nekik a sákramentumokban felajánlhatnának, amennyiben rájuk vonatkozik – hogy úgy mondjam – semmivé teszik, azt mégsem művelhetik, hogy a sákramentumok számára az ő ereje és termésete meg ne maradjon.

L. Mi módon és mikor követi tehát a sákramentumok használatát eredmény?

Gy. Mikor azokat hittel vesszük s egyedül Krisztust és az ő kegyelmét keressük bennük.

L. Miért mondd, hogy a Krisztust kell keresni bennük?

Gy. Úgy értem ezt, hogy nem a látható jegyekhez kell ragaszkodni, hogy az üdvösséget ezekben keressük, vagy azt képzeljük, hogy a kegyelem közlésének ereje ezekhez van csatolva, vagy ezekbe van zárva: hanem a jegyet inkább segédeszköznek kell tartanunk, amely minket, akik üdvösséget és teljes boldogságot akarunk kérni, egyenesen a Krisztushoz vezérel.

L. Ha a sákramentumokkal való éléshez hit kívántatik, miképpen mondd azt, hogy ezek nekünk hitünk erősítésére adtak, azért, hogy minket az Isten ígéreteiről bizonyosakká tegyenek?

Gy. Az, hogy bennünk a hit megkezdődött, semmiképpen sem elégséges, hacsak állandóan nem tápláltatik és napról napra mind jobban nem növekszik. Hogy tehát e hit tápláltassék, erősödjék és előbbre menjen, erre az Úr a sákramentumokat rendelte. S ezt jelzi Pál, mikor azt mondja, hogy a sákramentumok hatása abban áll, hogy az Isten ígéreteit megpecsételik.

L. De hát vajon nem a hitetlenség jele-e az, hogy Isten ígéreteiben nincs teljes hitünk, ha azok egyebünnen meg nem erősítetnek számunkra?

Gy. Ez bizonyára a hit gyengeségét mutatja, melyben az Isten fia is szenvednek, akik azonban azért nem szűnnek meg hívek lenni, jóllehet még csekély és tökéletlen hittel vannak is megáldva. Mert mindaddig, míg ebben a világban forgolódunk, mindig testünkhöz tapadnak hitetlenségünknek maradványai, amelyeket másként le nem vetkőzhetünk, mint csak egészen az élet végéig tartó állandó haladással. Szükséges tehát, hogy mindig előbbre haladjunk.

L. Hány sákramentuma van a keresztyén egyháznak?

Gy. Mindössze kettő van, amelyeknek használata minden hívővel közös.

L. Melyek azok?

Gy. A keresztség és a szent vacsora.

L. Micsoda hasonlóság vagy különbség van ezek között?

Gy. A keresztség mintegy bemenetel ránk nézve a keresztyén egyházba. Ebben van ugyanis a bizonyágunk afelől, hogy mi, akik egyébként külsők és idegenek vagyunk, az Isten családjába fogadtatunk, hogy az ő házanépe közé számíttassunk. Az úrvacsora pedig azt bizonyítja, hogy Isten, mikor lelkünket táplálja, atyánknak mutatja magát.

L. Hogy minél világosabb legyen előttünk mind a kettőnek igazsága, szóljunk külön mindegyikről. Először mi a keresztség jelentése?

Gy. A keresztségnek két része van, mert először a bűnök bocsánata, másodsor a lelki újjászületés van benne kiábrázolva.

L. Micsoda hasonlóság van a vízben ezekhez a dolgokhoz, hogy az ezeket jelképezi?

Gy. A bűnöknek bocsánata egy neme a megmosattatásnak, amely által lelkünk megtisztul foltjaitól éppen úgy, mint ahogy a víz elmossa testünk szennyét.

L. Mit mondasz az újjászületésről?

Gy. Mivel ennek kezdete a természetünk megöklése, vége pedig az, hogy új teremtmények legyünk, a halál alakja adatik abban elénk, hogy a fejünkre vizet öntenek: az új élet kezdete pedig abban, hogy nem maradunk a víz alatt elmerülve, hanem csak egy pillanatra szállunk alá, mintegy a sírba, hogy azonnal felmerüljünk.

L. Azt tartod-e vajon, hogy a víz a lélek fürdője?

Gy. Semmi esetre sem. Mert ezt a tisztességet nem szabad elrabolni a Krisztus véréből, mely azért ontatott ki, hogy lemosván minden szennyfoltunkat, az Isten színe előtt tisztákká és mocsoktalanokká tegyen minket. És ennek a megtisztításnak gyümölcsét vesszük, amikor ama szent vérről a Szentlélek a mi lelkünket meghinti. A sákramentumban pedig erről nyerünk elpecsételést.

L. Ámde vajon nem tulajdonítasz-e mást a víznek, mint hogy az a megmosattatásnak kiábrázolása?

Gy. Úgy értem, hogy kiábrázolás, de akként, hogy egyúttal

hozzá van csatolva az igazság is. Isten ugyanis, mikor ajándékait nekünk megígéri, nem csal meg minket. Ennélfogva bizonyos, hogy mind a bűnök bocsánata, mind az új élet felajánlatik számunkra a keresztségben és mi el is vesszük azt.

L. Vajon különbség nélkül mindenki beteljesedik ez a kegyelem?

Gy. Sokan, mikor elzárják előtte az utat gonoszságukkal, azt művelik, hogy rájuk nézve haszontalanná lesz. Ekként gyümölcse nem jut el másokhoz, mint csupán a hívekhez. Ámde ennek folytán a sákramentum természetén semmi kár nem esik.

L. Hát az újjászületés honnan származik?

Gy. A Krisztus halálából és egyúttal feltámadásából. Mert az ő halálában az az erő van, hogy általa keresztre feszítettek a mi ő emberünk, és a mi természetünk bűnös volta valami módon eltemetettek, hogy tovább ne legyen erőben bennünk. Hogy pedig visszaállítatunk az új életbe az Isten igazsága iránt való engedelmisségre, ez a feltámadásnak jótéteménye.

L. Hogyan közölnétek velünk ezek a javak a keresztség által?

Gy. Mivel ha csak az ott felajánlott ajándékokat visszautasítva gyümölcstelenekké nem tesszük, a Krisztussal táplálkozunk és az ő Lelkével ajándékoztatunk meg.

L. Nekünk pedig mit kell cselekednünk, hogy a keresztséggel helyesen éljünk?

Gy. A keresztség helyes használata a hitben és bűnbánatban áll: azaz hogy először lelkünk szilárd bizakodásával megállapítsuk, hogy mi a Krisztus vérével megtisztítva tetszünk az Istennek, azután hogy érezzük az ő Lelkét magunkban lakozni és ezt cselekedeteinkkel mások előtt is kijelentsük, és hogy állandóan gyakoroljuk magunkat úgy a test megölése, mint az Isten igazsága iránti engedelmisség felett való elmélkedésben.

L. Ha ezek kívánatnak a keresztséggel való helyes éléshez, akkor miért kereszteljük meg a gyermekeket?

Gy. Nem szükséges, hogy a keresztséget mindig hit és bűnbánat előzze meg, ezek ugyanis csak azok részéről követeltetnek meg, kik koruknál fogva mind a kettőre képesek. Elég lesz tehát,

ha a csecsemők akkor fejtik ki keresztségük erejét, mikor már felserdültek.

L. Vajon be tudod-e valami okkal bizonyítani, hogy ebben a dologban semmi képtelenség nincs?

Gy. Be, ha elismerik nekem azt, hogy az Úr semmi olyast nem rendelt, ami a józan ésszel ellenkezne. Mert bár Mózes és az összes próféták azt tanítják, hogy a körülmetélés a bűnbánat jele volt és ugyancsak ez – Pál apostol szerint – a hitnek sákramentuma is: mégis azt látjuk, hogy a gyermekeket nem zárta ki ebből.

L. De ugyanazon oknál fogva kell-e most őket a keresztséghez bocsátani, mint amely a körülmetélésben érvényes volt?

Gy. Teljességgel ugyanazon oknál fogva, mivel azok az ígéretek, amelyeket Isten egykor az izráelita népnek adott, most az egész földkerekségen hirdettetnek.

L. Ámde ebből az következik-e, hogy a jegyet is tartozunk használni?

Gy. Aki mindkét rendelkezésben jól megfontol mindent, az észreveszi, hogy ez következik. Annak a kegyelemnek ugyanis, mely azelőtt Izráelnek adatott, nem oly feltétellel tett minket részeseivé a Krisztus, hogy ránk nézve akár homályosabb legyen, akár valamely részben megfogyatkozzék. Sőt inkább mind világosabban, mind bővebben árasztotta azt ki ránk.

L. Azt gondold, hogy ha a keresztségtől távol tartják a csecsemőket, akkor ezzel valami elvonódik az Isten kegyelméből, úgy, hogy azt lehet mondani, hogy e kegyelem a Krisztus eljövételével megkisebbedett?

Gy. Ez világosan kitűnik. Mert megszűnven az a jegy, mely az Isten irgalmának bizonyítására és az ígéretek megerősítésére igen sokat ért, hiányoznék számunkra az a kiváló vigasztalás, amelyet a régiek élveztek.

L. Következőleg vélekedel tehát: mivel Isten az ő testamentum alatt, hogy magát a kis gyermekek atyjának mutassa, azt akarta, hogy az üdvösség ígérete azok testére látható jeggyel írássék fel, méltatlan dolog lenne, ha a Krisztus eljövételétől fogva a hívek kevesebb erősödést nyernének, mivel egyfelől

manapság nekünk ugyanaz az ígélet van szánva, mint hajdan az atyáknak, másfelől Isten az ő jóságának irántunk világosabb példáját mutatta a Krisztusban.

Gy. Így vélekedem. Ezenkívül mivel eléggé bizonyos, hogy a keresztség ereje és állaga – hogy így szóljak – a csecsemőkkel közös: ha megtagadtatnék tőlük a jegy, amely a valóságnál alább való, ez csak irántuk való nyílt igazságtalansággal történhetnék.

L. Mily feltétellel keresztelendők meg tehát a kisdedek?

Gy. Annak bizonyosságára, hogy annak az áldásnak, mely a hívek magvának ígertetett, ők az örökösei, hogy miután felserdültek, megismervén keresztségük valóságát, gyümölcsöt vegyenek és hozzanak abból elő.

L. Térjünk át az úrvacsorára. És először is azt szeretném megtudni tőled, hogy mi annak jelentése?

Gy. Ezt azért rendelte Krisztus, hogy megtanítsa és bizonyoskára tegyen minket afelől, hogy lelkünk az ő teste és vére közöltetésével neveltetik az örök élet reménységére.

L. Miért ábrázoltatik az Úrnak teste kenyérral és a vére borral?

Gy. Ebből ti. azt tanuljuk meg, hogy amilyen ereje van a kenyérnek a testnek táplálásában, a jelen élet fenntartásában, az Úr testében ugyanaz az erő van, hogy lelkileg táplálja lelkeinket. Amint a bortól felvidámul az emberek szíve, helyreáll erejük és az egész ember megerősödik: úgy lelkünk a Krisztus véreből ugyane hasznokat vesz.

L. Vajon tehát a Krisztus testével és vérével táplálkozunk?

Gy. Így vélekedem. Mivel ugyanis öbelé van helyezve a mi üdvösségünkben való egész bizakodás, hogy az az engedelmeség, amelyet ő mutatott az Atyával szemben, éppen úgy nekünk tulajdoníttassék, mintha a mienk volna, szükség, hogy őt mi birtokunkba vegyük. Az ő javait ugyanis nem közli velünk más-képpen, csak akkor, mikor magát a mienké teszi.

L. De ugye, akkor adta magát nekünk, amikor kitette magát a halálnak, hogy minket a halálos ítélettől megváltva az Atyával kiengeszteljen?

Gy. Ez ugyan igaz, de nem elég nekünk, ha csak most nem

vesszük őt, hogy halálának hathatós volta és gyümölcse ránk átszármazzék.

L. Annak a módja, hogy őt vegyük, vajon nem a hitben áll-é?

Gy. Elismerem. De egyúttal azt is hozzáadom, hogy ez akkor történik, amikor nemcsak a Krisztus halálában hiszünk, hogy minket a haláltól megszabadítson és a feltámadásában, hogy nekünk az életet megszerezze, hanem azt is elismerjük, hogy bennünk lakozik és mi vele az egyesülésnek oly nemével vagyunk összekötve, amilyennel a tagok függenek össze fejükkel, úgy, hogy ennek az egységnek jótéteménye által minden ő javainak részeseivé leszünk.

L. Vajon ezt a közösséget egyedül az úrvacsora által nyerjük-e el?

Gy. Semmi esetre sem. Mert Pál apostol tanúsága szerint az evangélium által is közöltetik velünk a Krisztus. És Pál méltán tanítja azt, mikor ott halljuk, hogy mi testéből való test és csontjából való csont vagyunk; hogy ő az élő kenyér, mely a mennyből alászáll, hogy táplálja lelkeinket; mi vele egyek vagyunk, amint ő egy az Atyával és hasonló dolgokat.

L. Mit nyerünk tovább a sákramentumból, vagy ezenkívül minő hasznot közöl az velünk?

Gy. Azt ti., hogy az a közöltetés, amelyről szólottam, számunkra megerősítettik és növekszik. Mert ámbár úgy a keresztségben, mint az evangéliumban nyújtatik nekünk a Krisztus, mindamelllett őt nem vesszük egészen, hanem csak részben.

L. Mink van tehát a kenyér jelképében?

Gy. Amint egykor a Krisztus teste érettünk feláldoztatott, hogy minket az Istennel megengeszteljen, úgy most is adatik nekünk, hogy biztosan tudjuk, hogy ez a megengesztelés ránk vonatkozik.

L. Mink van a vér jelképében?

Gy. Hogy a Krisztus, valamint egyszer vérét a bűnökért való elégtételre és a mi megváltásunknak árul kiontotta, úgy most itatul nyújtja azt nekünk, hogy érezzük a hasznot, melynek abból kell ránk származnia.

L. E feleleteid értelmében az Úrnak szent vacsorája az ő halálához vezet minket, hogy az ő erejével közösségre lépjünk?

Gy. Mindenesetre. Mert akkor hajtatott végre az az egyetlen és örökkévaló áldozat, amely a mi üdvösségünkre elégséges. Ennek folytán nincs más hátra, mint hogy azt élvezzük.

L. A szent vacsora tehát nem arra a célra rendeltetett, hogy Istennek az ő Fia teste ajánltassék fel?

Gy. A legkevésbé sem. Mert ez az előjoga egyedül öneki van meg, mivel örökkévaló főpap. És az ő szavai ekképpen hangzanak: Vegyétek és egyétek. Ott ugyanis nem azt parancsolja, hogy testét áldozzuk, hanem csak, hogy azzal táplálkozzunk.

L. Miért élünk két jeggyel?

Gy. Ebben az Úr a mi erőtlenségünknek jött segítségére, hogy minket bizalmasan megtanítsa arra, hogy ő nemcsak étele lelkünknek, hanem itala is, nehogy a lelki életnek bármely részét valahol egyebütt és ne őbenne keressük.

L. Vajon tartozik-e mind a kettővel mindenki egyformán kivétel nélkül élni?

Gy. Így hozza magával a Krisztus rendelése s azt bármi módon kisebbiteni vagy ellene bármit megkísérelni a legnagyobb gonoszság.

L. Vajon a szent vacsorában azoknak a jótéteményeknek, amelyeket említettél, csak a jelképezését nyerjük-e, vagy azok ott valósággal kiszolgáltattatnak nekünk?

Gy. Mivel a mi Urunk, a Krisztus, maga az igazság, a legkevésbé sem kétes, hogy azokat az ígéreteket, amelyeket ott ad nekünk, egyúttal be is teljesíti és az alakzatokhoz hozzáadja a maga valóságát. S ez oknál fogva nem kételkedem, hogy amint a szent igékkel tanúsítja, úgy valóban részeseivé is tesz állagának, hogy vele egy életbe forrjunk össze.

L. Ámde ez hogyan történhetik, ha egyszer a Krisztus teste az égben van, mi pedig még a földön vándorlunk?

Gy. Ezt az ő lelkének csudálatos és titkos erejével eszközli; mert neki nem nehéz összekapcsolni azokat a dolgokat, amelyek egyébként nagy térbeli távolsággal vannak elválasztva.

L. Ennélfogva sem azt nem képezed, hogy a test a kenyérbe, sem azt, hogy a vér a borba van bezárva?

Gy. Semmi esetre sem. Sőt inkább úgy vélekedem, hogy ha a jegyek valóságát birtokunkba akarjuk venni, fel kell emelni elméinket az égbe, ahol a Krisztus van és ahonnan őt várjuk bírónak és megváltónak, s hogy ezekben a földi elemekben hiába keressük őt.

L. Hogy egy fő pontban összefoglaljuk, amiket mondottál: azt állítod, hogy az úrvacsorában két rész van: ti. a kenyér és a bor, amelyek szemmel láthatók, kézzel tapinthatók és ínyünkkel ízlelhetők; azután a Krisztus, aki lelkünket, mint annak sajátos tápláléka, belsőleg táplálja.

Gy. Igaz és pedig annyira, hogy abban a testek feltámadása is mintegy adott záloggal megerősítették számunkra, mivel azok is közösségbe lépnek az élet jelképével.

L. Ennek a sákramentumnak pedig mi a helyes és törvényes használata?

Gy. Amit Pál apostol állapít meg, hogy ti. ki-ki próbálja meg magát, mielőtt ahhoz járulna.

L. Vajon ebben a megpróbáltatásban mit fog keresni?

Gy. Hogy vajon igazi tagja-e a Krisztusnak.

L. Micsoda bizonyítékokból győződhetik meg erről?

Gy. Hogyha meg van áldva igaz bűnbánattal és hittel; ha felebarátait tiszta szeretettel szereti; ha lelke tiszta minden gyűlölettől és rosszakarattól.

L. Vajon az embertől tökéletes hitet és szeretetet követelsz?

Gy. Illendő, hogy mind a kettő ép és minden képmutatástól ment legyen. Azonban hiába követelnénk oly minden tekintetben tökéletes hibátlanságot, amelyben nem volna semmi fogyatkozás, mivel ekkora tökéletességet emberben soha nem lehet találni.

L. Az úrvacsorához való járulástól tehát nem fog távol tartani az a tökéletlenség, amelyben még szenvedünk?

Gy. Sőt, ha tökéletesek volnánk, akkor semmi haszna sem volna többé közöttünk a szent vacsorának, amelynek arra kell

szolgálnia, hogy erőtlenségünk felemelésében támasz és tökéletlenségünknek gyámola legyen.

L. Ezenkívül semmi más kitűzött célja sincs ennek a két sákramentumnak?

Gy. Hitvallásunknak is jegyei és mintegy zálogai. Mert a velük való éléssel valljuk meg hitünket az emberek előtt és bizonyítjuk, hogy nekünk a Krisztusban egy vallási megegyezésünk van.

L. Ha valakinek az ötlenék eszébe, hogy az azokkal való élest megvesse, vajon az ilyen ember felől mit kellene tartanunk?

Gy. Ez bizonyára a Krisztusnak közvetett megtagadása volna. Az ilyen ember bizonyára, mivel magát keresztyénnek vallani átalja, méltatlan arra, hogy a keresztyének közé számíttassék.

L. Elegendő-e mind a kettőt egyszer venni az életben?

Gy. A keresztség annyira elegendő, hogy ismételni nem szabad. Az úrvacsoránál azonban mást kell tekintetbe venni.

L. Mi ez a különbség?

Gy. A keresztség által gyermekeivé fogad és egyházába becsatol az Úr, hogy attól fogva háznépéül tartson minket. Miután minket az övéinek sorába beírt az Isten, az úrvacsora által tanúsítja, hogy a mi folytonos tápláltatásunkról gondot visel.

L. Vajon úgy a keresztségnek, mint az úrvacsorának kiszolgáltatása különbség nélkül mindenkit megillet?

Gy. Ez csak azoknak feladata, kik a nyilvános tanítás tisztével meg vannak bízva. Mert e két dolog: az egyháznak táplálása az üdvösség tudományával és a sákramentumok kiszolgáltatása, egymással kölcsönös összeköttetésben állanak.

L. Be tudod-e ezt nekem bizonyítani a Szentírásnak bizonyítékával?

Gy. A keresztségre vonatkozó megbízatást Krisztus különösképpen az apostoloknak adta. Az úrvacsora kiszolgáltatásában azt parancsolta, hogy az ő példáját kövessük. Az evangélisták pedig előadják, hogy ő, mikor azt szétoztotta, nyilvános tanító tisztét teljesítette.

L. Ámde vajon tartoznak-e a lelkipásztorok, akikre az osztogatás bízott, lépten-nyomon és válogatás nélkül mindenkit odabocsátani ahhoz?

Gy. Ami a keresztséget illeti, mivel azt manapság csak gyermekekkel közlik, nincs helye a válogatásnak. Az úrvacsoránál azonban óvakodni tartozik a lelkész, hogy valaki olyannak ne nyújtsa azt, akiről nyilvánvaló, hogy méltatlan.

L. Miért?

Gy. Mivel ez nem történnék a sákramentum meggyalázása és megfertőzése nélkül.

L. De nemde Júdást, jóllehet istentelen volt, arra méltatta Krisztus, hogy abban részesedjék?

Gy. Elismerem: mikor még nem volt nyilvánvaló istentelensége. Mert ámbár Krisztus előtt nem volt titokban, mindamellett még nem jött napfényre s az emberek tudomására.

L. Mi lesz tehát a képmutatókkal?

Gy. Őket mint méltatlanokat nem tarthatja távol a lelkipásztor, hanem addig tartozik várakozni, míg az Isten gonoszságukat le nem leplezi, hogy az emberek előtt ismeretes legyen.

L. Mi történik akkor, ha a lelkipásztor valakiről megtudja, hogy méltatlan, vagy erre figyelmeztetik?

Gy. Ezt még nem szabad elégnék tartania arra, hogy azt az úrvacsorával való élestől távol tartsa, ha csak törvényes vizsgálat és az egyház ítélete hozzá nem járul.

L. Fontos dolog tehát, hogy az egyházakban bizonyos megállapított kormányzati rend legyen.

Gy. Igen. Mert különben sem helyesen kormányozni, sem jó rendben tartani nem lehet őket. Ennek módja pedig az, hogy választassanak éltesebbek, hogy az erkölcsökre ügyeljenek és vigyázzanak, hogy a botránkozások elkerültsenek, és akikről megtudták, hogy az úrvacsora vételére semmiképpen sem alkalmasak, sem pedig ahhoz úgy nem bocsáthatók, hogy a sákramentumot meg ne fertőztessék, az ilyeneket vessék vissza az úrvacsorával való élestől.

FÜGGELÉK

NÉHÁNY IMÁDSÁG

Reggeli imádság

Istenem, Atyám és megtartóm, aki irántam való kegyelmedből cselekedted, hogy eltöltvén az éjjelt, erre a napra eljussak, cselekedjed azt is, hogy azt egészen a te szentséges istenséged imádságában és tisztelésében töltssem el. Ne gondoljak, ne mondjak és ne is műveljek éppenséggel semmit, ami nem arra irányul, hogy neked engedelmeskedjem és a te akaratodat teljesítsem, hogy ekképpen minden cselekedeteim a te neved dicsőségére és felebarátaim üdvösségére irányuljanak. És amint ezt a világot a külső élet céljaira napodnak fényével megvilágítod, úgy világítsd meg az én értelmemet a te lelkednek fényével, hogy az engem a te igazságodnak útján vezéreljen.

Bármely dologra irányozzam is lelkemet, az legyen végső kitűzött célom, hogy neked és a te tisztességednek szolgáljak, minden boldogságot egyedül a te kegyelmedtől és a te jóltevésedtől várjak. Semmi olyan dologba ne kezdjek, amely előtted nem kedves. Cselekedjed azonkívül, hogy míg az élet megvédelmezése okából munkálkodom és azokról a dolgokról gondoskodom, melyek a test táplálására és ruházására tartoznak, mégis magasabbra emeljem lelkemet, ti. ahhoz a boldog és mennyei élethez, amelyet gyermekeidnek megígértél. Nem különben, mikor ekként úgy testemnek, mint lelkemnek védelmezőjéül mutatod magadat előttem, a Sátán minden támadása ellen erősíts és szilárdíts meg engemet, és minden veszedelemtől, amelyek ebben az életben folytonosan felettünk csüggenek, szabadíts meg engemet. Azonfelül, mivel a kezdet magában véve még csekély, ha ki nem tartok, azért azt kérem tőled Uram, hogy ne csak e mai napra légy vezérem és kormányzóm, hanem egészen életem végéig végy engemet kegyelmedbe, hogy a te oltalmad alatt

menjen végbe életemnek egész folyása. És mivel előre kell haladnunk, a te kegyelmednek ajándékait növeljed bennünk napról napra, míg végtére teljességgel csatlakozom Fiadhoz, a Jézus Krisztushoz, akit méltán nevezünk igazi fényes napnak lelkünkben állandóan. Hogy e sok és nagy jótéteményeket elnyerhessem tőled, felejtse el az én bűneimet és bocsásd meg azokat nekem véghetetlen irgalmasságodból, amint ezt megígérted, hogy cselekedni fogod mindazokkal, akik tégedet lelkükből segítségül hívnak. Ámen.

A 143. zsoltárból

Adjad, hogy hamar halljam kegyelmességedet, mert tebenned bízom, mutasd meg nekem az utat, melyen járjak, mert hozzád emeltem az én lelkemet. Szabadíts meg engemet az én ellenségeimtől, óh, Uram, mert te tőled várok oltalmat. Taníts meg engemet, hogy a te akaratodat tegyem, mert én Istenem vagy te: a te jó Lelked vezéreljen engemet egyenes úton.

Iskolába menetel előtt mondandó imádság

A 119. zsoltárból

Vajon mi módon jobbítja az ifjú az ő utát, ha nem a te beszédednek megtartásával?

Teljes szívvel kereslek tégedet: ne engedjed, hogy elidegenüljek a te parancsolataidtól.

Adj nekem olyan értelmet, hogy megőrizsem a te törvényedet és megtartsam azt teljes szívemből.

Uram, aki minden bölcsességnek és tudománynak forrása vagy, mivel különös jóságodhoz képest megengeded, hogy ez az én gyermekkorom oktatást nyerjen a tudományokban, amelyek nekem a szent és kegyes életre támogatóim: egyúttal cselekedjed

megvilágosítva elmémet, amely egyébként vakságban szenved, hogy a tudomány befogadására alkalmas legyek; erősítsd meg emlékezetemet, hogy amit tanulni fogok, hűségesen megmaradjon elmémben; kormányozd végtére szívemet, hogy az előrehaladásra önkéntesen és vágyó szívvel iparkodjam, hogy ez a tehetségem, amelyet nekem engedted, tunyaságom miatt el ne vesszen. Ezért áraszd ki rám Lelkedet, az értelemnek, igazságnak, ítéletnek és bölcsességnek lelkét, hogy buzgalmam eredménytelen és mesteremnek velem szemben való munkája haszontalan ne legyen.

Bárminemű tanulmányba kezdek továbbá, cselekedd, hogy soha el ne feledjem azt helyes céljára irányozni: hogy ti. tégedet Fiadban, a Krisztusban megismerjelek. És így akármit tanulok, hadd legyen az számomra segítség a kegyesség igazi szabályához. Ezenfelül, mivel megígéred, hogy a kicsinyeket és alázatosakat bölcsességgel és az igaz szívűeket a te ismeretteddel fogod megvilágosítani, s kijelented, hogy a gőgöket és az istenteleket megalázod, hogy az ő értelmükben megszegyenüljenek: kérlek, formálj engemet igaz alázatosságra, hogy azáltal magamat elsősorban irántad, azután mindazok iránt, akik tekintélyüknél fogva felettem állnak, tanulékonynak és engedelmesnek mutassam és egyúttal véss be szívembe, kiszaggatván onnan minden bűnös vágyódást, komoly óhajtást arra nézve, hogy tégedet keresselek. Az legyen tehát rám nézve egyetlen kitűzött cél, hogy e zsenge koromban akként készüljek el, hogy mikor felserdülök, az életnek bármely munkájára hívsz el engem, abban neked szolgáljak.

A 25. zsoltárból

Az Úrnak titka azoknak adatik, akik őtet félik és az Ő frigyét megjelenti nekik.

Asztali áldás

Mindenek tereád néznek, Uram, hogy eledelt adj nekik alkalmas időben. Mikor te adsz nekik, akkor takarnak, mikor a te kezedet megnyitod, betelnek a te jóvoltoddal, óh, Uram.

Uram, tenálad van minden jónak forrása és kiapadhatatlan kútfeje, áraszd ki reánk áldásodat és az ételt és italt, amelyek irántunk való jószágodnak ajándékai, szenteld meg a mi használatunkra, hogy amint parancsolod, mértékletesen és józanul élvén azokkal, tiszta lelkiismerettel táplálkozzunk. Cselekedjed azt is, hogy tégedet mindig Atyánknak és minden jó szerzőjének ismerjünk meg szívünk igaz hálájával és hirdessünk ajakunkkal: és a testi táplálékokat akként élvezzük, hogy lelkünk érzületével mégis főképpen tudományodnak mennyei kenyerére vágyódjunk, hogy lelkeink azáltal az örök élet reménységére tápláltassanak. A mi Urunk, Jézus Krisztus által.

5Móz 8

Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem mindazzal, valami származik az Úrnak szájából.

Évés után való hálaadás

A 117. zsoltárból

Dicsérjétek az Urat minden népek, mert elhatalmazott rajtunk az ő irgalmassága. És az Úrnak igazsága megmarad örökké. Dicsérjétek az Urat!

Hálát adunk neked, Istenünk és Atyánk, azért a sok jótéteményért, amelyet végtelen jószágodhoz képest nekünk szüntelen osztogatsz. Elsősorban, mivel mikor mindazokat a segédeszközöket szolgáltatod, amelyekre életünk fenntartása céljából szükségünk van, megmutatod, hogy testünknek is gondját viseled,

legfőképpen pedig azért, mivel a jobb élet reménységére, amelyet nekünk szent evangéliumodban kijelentettél, minket újjászülni méltóztattál. Kérünk tégedet: ne engedd, hogy elméink testeinkben eltemetve a földi gondokhoz és gondolatokhoz hozzá szögeztessenek. Sőt inkább műveljed, hogy hozzád emelkedve álljunk meg a te Fiaidnak, a Krisztusnak várásában, míg nem megjelenik az égből a mi megváltásunkra és üdvösségünkre. Ámen.

Éjjel, alvás előtti imádság

Uram, Isten, aki az éjjelt az ember pihenésére rendelted, valamint a napot arra teremtetted, hogy azon munkáiban fáradozzék: cselekedjed, kérlek, hogy ezen az éjjelen akként nyugodjék testem, hogy azért a lelkem eközben ne szűnjék meg reád vigyázni; szívem el ne fáradjon, vagy a test el ne nyomja, hogy a te irántad való szeretetben mindvégig egyenesen megállhasson. Lelkem megnyihítése és megkönnyebbitése végett gondjaimat akképpen vessem le, hogy eközben terólad meg ne feledkezzem, vagy hogy emlékezetemből ki ne essék a te jószágodnak és kegyelmednek meggondolása, amelynek mindig szilárdan meg kell maradnia elmémben. Ezen a módon, valamint a test pihen, úgy lelkiismeretem is élvezni nyugalmát. Cselekedjed azonkívül, hogy mikor álomba merülök, ne engedjek a test gyönyörúségeinek, hanem csak annyit engedjek magamnak, amennyit ennek a természetnek erőtlensége követel, hogy azután a te tiszteletedre annál serényebb legyek. Végtére őrizz meg engem tisztán és mocsoktalanul úgy testemben, mint lelkemben és minden veszedelemtől biztosságban, hogy maga az álmom is a te nevednek dicsőségére szolgáljon. Mivel pedig ez a nap sem múlt el úgy felettem, hogy többféle módon meg ne bántottalak volna rosszra való hajlandósággal: azért, valamint most a sötét éjszaka mindent elfedez, úgy mindaz a bűn, amely bennem van, irgalmad folytán maradjon elrejtve. Hallgass meg engemet Isten, Atyám és megtartóm, szent Fiad, a Jézus Krisztus által. Ámen.

Tartalom

Ajánlás	5
Kálvin János Krisztus hűséges szolgálójának, akik keleti Frieslandban az evangélium tiszta tudományát hirdetik	7
A hitről	11
A törvényről	31
Az imádságról	47
A sákramentumokról	60
Néhány imádság	74

A BORÍTÓ
PAP KLÁRA
MUNKÁJA

ISBN 963 300 729 1

FELELŐS KIADÓ
TARR KÁLMÁN

Nyomtatta és kötötte a Kaposvári Nyomda Kft. – 180317
Felelős vezető: Mike Ferenc